

Evaluarea serviciilor de asistență acordate victimelor traficului de persoane

Introducere și aspecte metodologice

Prezenta lucrare a fost realizată în cadrul *Programului de protecție și asistență specializată pentru victimele traficului ACASĂ* și este rezultatul unei cercetări care a avut ca principal obiectiv evaluarea serviciilor de protecție și asistență specializată furnizate victimelor traficului de persoane de către Asociația pentru Dezvoltarea Practicilor Alternative de Reintegrare și Educație (ADPARE).

Scopul acestei cercetări îl reprezintă o mai bună înțelegere a impactului pe care l-au avut serviciile oferite asupra beneficiarilor, a schimbărilor produse și îmbunătățirea calității acestor servicii în viitor.

METODOLOGIE

Studiul are la bază o metodologie de tip calitativ. Metoda de cercetare utilizată a fost interviul în profunzime, desfășurat față în față, pe baza unui ghid de interviu semi-structurat, compilat anterior, care a ghidat fluxul conversației, fără a fi un element metodologic strict. Am considerat că interviul, „povestea vieții”, ca instrument de cercetare cu o puternică semnificație biografică, permite respondentului exprimarea unor puncte de vedere extrem de personale, a unor aspecte și trăiri foarte intense, pe care o cercetare de tip cantitativ ar fi fost aproape imposibil să le surprindă. După cum spune Robert Atkinson, „Spunându-și povestea vieții, cineva se poate cunoaște mai bine decât înainte pe sine, pe alții, misterul vieții și universul în care trăiește. Povestea vieții îi poate oferi cercetătorului o mai bună înțelegere a modului în care naratorul se vede pe sine în relație cu aceste elemente. (...) Când diferite elemente ale unei vieți sunt puse împreună, în mod conștient, sub forma unui întreg, obținem un document plin de semnificații”.¹

¹ Robert Atkinson, *Povestea vieții, Interviul*, traducere de Sebastian Năstuță, Editura Polirom, Iași, 2006., pp. 9-10

Ghidul de interviu s-a concentrat asupra a trei teme centrale:

- 1. Ieșirea din situația de trafic și relația cu instituțiile și organizațiile de prim contact.*
- 2. Implicarea victimelor în demersurile de protecție și asistență și evaluarea serviciilor oferite.*
- 3. Evaluarea situației actuale și planurile de viitor în raport cu istoricul de traficare.*

Grupul de respondenți a fost alcătuit din 25 de persoane (23 de sex feminin și 2 de sex masculin), cetățeni români în vârstă de peste 18 ani la data interviului, victime ale traficului de persoane în vederea exploatarei sub diferite forme, cu precădere sexuală, dar și prin muncă, servitute domestică și cerșetorie forțată, în România (trafic intern) și în străinătate (trafic extern).

Perioada de exploatare în trafic a acestora a variat între câteva zile și mai mult de cinci ani, în special în acele cazuri când traficul a început în România (victimele fiind la acea dată minore) și a continuat ulterior când acestea au devenit adulte, atât în țară, cât și/sau în țările de destinație.

În selecția respondenților, unul dintre elementele importante avute în vedere l-a reprezentat durata perioadei de asistență de care au beneficiat până la momentul interviului, dat fiind că impactul și rezultatele serviciilor de asistență specializată asupra beneficiarilor depind în mod nemijlocit de timpul petrecut de aceștia în cadrul programului oferit de ADPARE. În acest sens, am căutat să acoperim un spectru cât mai larg de cazuri, de la victime care au finalizat programul, la victime aflate în fază de monitorizare și până la victime aflate în faza de reintegrare (de cel puțin șase luni în cadrul programului de protecție și asistență).

Pe de altă parte, trebuie subliniat că fiecare dintre acești respondenți reprezintă un moment specific în evoluția și dezvoltarea serviciilor specializate de protecție și asistență oferite de către ADPARE, parcursul lor până în momentul de față fiind o ilustrare a „istoriei” organizației.

Cele 25 de interviuri au fost realizate în perioada octombrie 2019 – ianuarie 2020 la centrul de consiliere ADPARE, un spațiu cu care respondenții erau foarte familiarizați și în care se simțeau confortabil. Durata interviurilor a fost între 30 și 70 de minute fiecare, iar fiecare interviu a fost ulterior transcris într-o stenogramă proprie.

Toate persoanele participante au fost informate cu privire la drepturile pe care le au în ceea ce privește respectarea confidențialității. În plus, li s-a cerut acceptul pentru înregistrarea discuțiilor și li s-au pus la dispoziție atât înregistrările audio, cât și transcrierile acestora.

Nevoile de protecție și asistență a victimelor traficului de persoane/minori

Asistența și protecția victimelor reprezintă un domeniu în care rolurile și responsabilitățile sunt deținute atât de către reprezentanții autorităților publice, cât și de către cei ai societății civile. Acestora li se adaugă și alte structuri și/sau specialiști care pot asigura identificarea victimelor, referirea acestora către o organizație suport, domeniul asistenței și protecției victimelor fiind cel în care se întâlnesc și se completează activitățile tuturor actorilor sociali implicați în politici anti-trafic, astfel: Ministerul Educației și Cercetării asigură inserția școlară a tinerilor, victime ale traficului de persoane, prin intermediul Inspectoratelor Școlare; Ministerul Afacerilor Externe acordă asistență, la cerere, cetățenilor români victime ale traficului de persoane și are un rol important în repatrierea victimelor traficului internațional de persoane, prin intermediul misiunilor diplomatice și al oficiilor consulare ale României; Ministerul Justiției gestionează fondurile privind compensațiile financiare pentru victime și asigură acestora asistență psihologică prin intermediul serviciilor teritoriale de probațiune; Ministerul Muncii și Protecției Sociale asigură calificarea profesională și reintegrarea în muncă a victimelor, prin Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și prin structurile teritoriale ale acesteia; Ministerul Sănătății asigură asistența medicală gratuită prin Direcțiile de Sănătate Publică; Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copiilor – DGASPC, subordonate Consiliilor locale, asigură asistența socială a victimelor.

Un rol important în desfășurarea activităților de asistență acordate victimelor îl au organizațiile neguvernamentale care, în colaborare cu instituțiile statului, menționate anterior sau, cel mai adesea folosind fonduri proprii, continuă să activeze în domeniu.

Deși legislația română oferă cu generozitate acces la servicii de asistență și protecție, în practică numărul beneficiarilor este unul redus comparativ cu numărul anual de victime identificate. Cauzele acestui fenomen sunt în general lipsa colaborării corespunzătoare între instituții, numărul scăzut al specialiștilor în domeniu, fondurile limitate, lipsa de informare detaliată a victimelor privind drepturile pe care le au conform legii și procedurile de parcurs. Deși aceste deficiențe au fost permanent semnalate atât de către actorii naționali implicați, cât și de organisme și observatori internaționali, guvernul României nu a luat măsurile care se impuneau. *Raportul privind traficul de persoane (2019)* al Departamentului de Stat al Statelor Unite subliniază că „insuficienta finanțare de către guvern a serviciilor de asistență și protecție a continuat să fie o problemă, lăsând majoritatea victimelor neprotejate, predispuse la noi traume și vulnerabile la noi acte de trafic de persoane”.²

Asociația pentru Dezvoltarea Practicilor Alternative de Reintegrare și Educație are ca domeniu principal de activitate implementarea serviciilor complexe de protecție și asistență în vederea

² Disponibil la <https://ro.usembassy.gov/ro/raportul-privind-traficul-de-persoane-2019/>

reintegrării beneficiarilor săi, victime ale traficului de persoane/minori. Serviciile de protecție și asistență furnizate au caracter permanent, activitățile fiind desfășurate în colaborare cu instituții, organizații nonguvernamentale și organizații internaționale relevante în domeniu. Proiectele dedicate protecției și asistenței victimelor sunt părți integrate ale programului ACASA - Alternative Comunitare de Asistență și Suport Asertiv pentru victimele traficului de persoane/minori.

Intervențiile în protecție și de asistență sunt abordate într-o manieră flexibilă, particularizată la nevoile victimelor. Concret, această manieră de lucru promovează dezinstituționalizarea, implicând activ victima în deciziile propriului parcurs de re/integrare. Se pune un accent deosebit pe resursele interioare ale victimelor, pe motivația pentru schimbare, inițiativele și proiectele acestora de viitor prin intermediul unei relații profesionale, colaborative, cu scopul creșterii nivelului de adaptare al persoanei la cerințele unei vieți independente, metoda de lucru fiind aceea a managementului de caz.

Serviciile individualizate de intervenție pe termen lung presupun patru faze distincte care generează și stabilirea indicatorilor de progres caracteristici fiecărei victime:

- Faza de intervenție în criza - între 0 și 6 luni - presupune evaluarea riscurilor și nevoilor imediate individuale și de familie, cât și implementarea măsurilor imediate de protecție și asistență pentru acoperirea nevoilor de bază și ameliorarea consecințelor traumelor fizice și psihice.
- Faza de intervenție prin servicii integrate - între 7 și 12 luni - presupune implementarea serviciilor de protecție și asistență în conformitate cu planul individualizat de intervenție, demersuri realizate de către victime/tutori împreună cu managerul de caz și echipa multidisciplinară.
- Faza de re/integrare - între 13 și 24 de luni - presupune servicii de intervenție concentrate pe dezvoltarea de abilități de auto-protecție și viață independentă, care permit victimei securizare din punct de vedere fizic, emoțional și economic.
- Faza de monitorizare – durează cel puțin șase luni de la finalizarea programului de protecție și asistență, și presupune monitorizarea adaptării persoanei la cerințele vieții independente și oferirea de suport pentru rezolvarea eventualelor dificultăți.

Serviciile specializate de protecție și asistență sunt acordate în cadrul centrului de consiliere, în locuința protejată și/sau în comunitate și pot fi sistematizate după cum urmează:

- *Asistență rezidențială în locuința protejată ADPARE:* adăpostirea femeilor victime ale traficului de persoane aflate fie în situație de tranzit în București (pentru 1-2 nopți), fie în

situație de criză (pentru 1-2 săptămâni) și asistență de lungă durată (pentru mai multe luni, în funcție de nevoile individuale de protecție și asistență).

- *Asistență rezidențială în familia nucleară, de origine, extinsă sau în comunitate:* constă în asigurarea unei locuințe sigure prin îmbunătățirea situației locative: reparații, dotări cu obiecte de uz casnic și mobilier, plata utilităților, plata chiriilor în comunitate sau în căminele de școală, facultate, etc.
- *Asistență materială:* constă în asigurarea de fonduri individualizate necesare acoperirii nevoilor de bază (alimente, produse igienice și de curățenie, îmbrăcăminte și încălțăminte) în perioada de intervenție în criză și/ sau în primele șase luni de asistare pentru intervențiile de lungă durată. Această activitate este susținută de serviciul de consiliere pentru dezvoltarea de abilități de management de buget individual. În completarea fondurilor gestionate de către victime și/ sau tutori sunt distribuite donații cu bunuri materiale în funcție de nevoi.
- *Asistență psihologică:* constă în asigurarea suportului emoțional permanent direct sau telefonic pentru realizarea demersurilor de re/integrare, consiliere psihologică individuală și de familie și psihoterapie individuală, de cuplu/familie. Se disting două componente aparte ale asistării psihologice, respectiv suportul emoțional și consilierea psihologică în cadrul programului de coordonare a victimei în timpul procedurilor judiciare și consilierea psihologică pre și post testare pentru bolile cu transmitere sexuală.
- *Asistență medicală:* constă în acoperirea costurilor pentru asigurare medicală, investigații și consultații medicale, cât și pentru achiziționarea tratamentelor medicale prescrise și/sau a medicației uzuale.
- *Asistență socială:* constă în consiliere privind drepturile la prestații sociale, medierea relației cu reprezentanții serviciilor sociale publice, suport pentru refacerea actelor de identitate, acoperirea costurilor de: transport în siguranță, comunicare și coletărie.
- *Asistență educațională:* constă în suportul emoțional și financiar pentru educație formală: medierea relației cu inspectorate școlare, școli pentru reinserție școlară, plata taxelor școlare și a mijloacelor necesare școlarizării; cât și pentru educație informală: jucării educative pentru preșcolari, meditații pentru elevi, dezvoltare de competențe (operare PC, învățare limbi străine etc), activități educative de petrecere a timpului liber.
- *Asistență profesională:* constă în consiliere vocațională, suport pentru realizarea de cursuri de calificare profesională, educație privind drepturile în muncă, medierea relațiilor cu furnizorii de servicii de coaching profesional, suport emoțional în căutarea și menținerea unui loc de muncă, educație privind dezvoltarea de activități profesionale independente: producători agricoli autorizați, persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale sau familiale, etc.
- *Asistență legală:* constă în consultanță juridică privind drepturile și demersurile legale atât pentru cauze penale cât și civile conexe cauzelor penale; reprezentare legală în toate

fazele procesului penal (cercetare, fond, apel și executare), suport legal pentru obținerea de compensații financiare de la stat, cât și realizarea de evaluări psihologice la cererea organelor de urmărire penală sau a judecătorilor.

Finalitatea intervențiilor în protecție și asistență presupune ca victimele să fie securizate din punct de vedere fizic, emoțional și economic. Rezultatele finale nu sunt delimitate după formule ca „re/integrare de succes/poveste de succes – re/integrare nereușită” deoarece se iau în considerare „etaloanele” de succes ale victimelor în relație atât cu viața lor personală, cât și cu cea profesională.

Evaluarea serviciilor în materie de integrare nu poate și nu trebuie să privească doar realitatea rezultatelor obținute. Aceasta ar fi o poziție periculoasă care ar valoriza unele servicii și ar devaloriza altele. De fapt, *„evaluarea trebuie să treacă prin voința de a înțelege în ce fel serviciile permit și favorizează accesul la o viață mai bună și reduc riscurile de recidivă. Cu alte cuvinte, ce oferă aceste servicii pentru ca tinerele să fie în măsură de a-și reconstrui viața după experiența traficului?”*³

1. Ieșirea din situația de trafic și relația cu instituțiile și organizațiile de prim contact

Foarte adesea munca organizațiilor neguvernamentale implicate în domeniul protecției și asistenței victimelor traficului de persoane este comparată cu cea a unor echipe de mecanici foarte specializați, altfel spus a unor oameni a căror meserie este să repare, să refacă, să facă să funcționeze din nou, cât mai bine, un mecanism, un angrenaj, care datorită unor incidente sau accidente s-a blocat, s-a stricat. Convingerea lor este că, deși procesul este unul foarte laborios, cu atenție, răbdare, pricepere și migală sistemul poate fi repus în funcțiune.

Comparația nu este nicidecum hazardată sau nepotrivită - cei care lucrează în aceste organizații, fie ei asistenți sociali, psihologi, avocați, exact cu asta se îndeletnicesc: fac tot ceea ce le stă în putință să repare, nu însă angrenaje sau mașini, ci ființe umane care, la un moment, au trecut dintr-o lume pe care, cu bunele și relele ei, o considerăm a fi normală într-una în care au parte aproape exclusiv numai de rău. Sosirea în lumea traficantului reprezintă pentru victime un veritabil traumatism: violență, mizerie, degradare fizică, devalorizare permanentă. Traficul de

³ Paul Philippe, Luciano Romano, *Feed-back: Percepția modelelor de asistență și protecție de către persoanele care au beneficiat de acestea în calitate de victime ale traficului*, ALC, pag. 268, 2008

persoane implică o relație de dependență față de traficanți care poate merge de cele mai multe ori până la reducerea victimelor la condiția de sclave.

Lumea traficului, în special în vederea exploatarei sexuale, reprezintă o experiență în cursul căreia victimele își pierd adesea calitatea de subiect. Din discuțiile cu victimele, reiese că traficanții recurg la aceleași mecanisme pentru a le zdrobi încrederea în sine: sechestrarea, loviturile, bătaile, umilirile sunt caracteristici comune. Deposdarea de acte și bunuri cu semnificație foarte personală, amenințările cu represalii împotriva familiei sau a copiilor rămași în țară constituie elemente care permit traficanților să reducă victimele la rang de obiect, proprietatea exploatarelor lor, care dispun de ele după cum vor și după nevoile serviciului.

„Am avut o viață foarte grea, cine m-a dus în străinătate și-a bătut joc de corpul și de sănătatea mea.”

„Eram urmărită, toată lumea mă amenința pe tema copilului.”

Controlul permanent, supravegherea strictă, lipsa uneori aproape totală a libertății de mișcare devin norma ce definește condiția și statutul persoanelor exploatate. Mai mult decât atât, violența este cvasi-prezentă, indiferent că se manifestă sub forma violenței simbolice, emoțională sau fizică și mergând până la brutalitate extremă. Frica devine cuvântul de ordine, este sentimentul dominant.

„Am făcut, că nu aveam de ales, că ori mă omora el, ori muream eu. Ori trăiam, lucru care s-a și întâmplat. Poate că dacă rămâneam acolo nu mai trăiam, mă omora el.”

„Am plecat la frică, au fost decizii luate la frică.”

„Am stat patru ani mai mult de frică... Am preferat să tac din gură, am suferit în tăcere.”

Sunt vândute, uneori revândute, deplasate dintr-un loc în altul, bătute din cauza lipsei de randament sau chiar devin victime expiatorii, obiecte de răzbunare a unei mâini pasagere atât a traficanților, cât și a clienților lor.

„Am fost vândută, și nu o dată...”

„Eram într-o stare de-mi venea să-mi pun capăt zilelor, atât de greu îmi era. Am fost bătută, eram într-un hal fără de hal, speriată, nu mai știam nimic de mine.”

„Doamne, câtă bătaie am mâncat eu de la traficant... am mâncat bătaie și de la clienți, mi-a spart arcada, m-a lovit cu ăla de pistol, cum îi zice..., cu mânerul, de am semn și acum.”

Trebuie subliniat că, în ciuda tuturor riscurilor la care se expuneau atât pe sine cât și familiile lor, victimele au găsit curajul și forța să fugă. Ieșirea din situația de trafic (în vederea exploatarei sexuale, prin muncă, cerșetorie, sclavie domestică) a avut loc în circumstanțe foarte diferite și a

depins în foarte mare măsură de mediul în care erau exploatate, în care se aflau, dar și de condițiile psihologice extreme, când decizia de a fugi din mâinile traficantilor a însemnat efectiv a alege între viață și moarte.

„Am fost sechestrată și ca să scap m-am aruncat de la etajul 3. Când m-am aruncat, lângă zidul blocului erau niște tomberoane și m-am gândit că dacă mă arunc pe ele îmi rup un picior și fug. Din nefericire am picat pe asfalt, în picioare, am plonjat pe față, mi-au sărit toți dinții din gură, am tije în mâini, în picioare, peste tot am tije. M-au operat, m-au asamblat puțin, așa, și după trei luni de spital am preferat să vin acasă, în România, că era mai ușor.”

„Eram între pragul de a mă sinucide și de a fugi. Trebuia să fac ceva cu mine. Din fericire sunt dintre puținele fete care au reușit să scape repede; aș fi scăpat și mai repede dacă eram cu o fracțiune de secundă mai atentă.”

În unele cazuri, victimele au profitat de slăbirea supravegherii, de neatenția traficantilor sau de contexte care facilitau fuga și au reușit să scape din locurile în care erau ținute.

„Am reușit să fug într-o clipă de neatenție, am profitat că erau preocupați cu alte lucruri și mi-am găsit porțița.”

„Eu practic am fugit de acolo, că erau foarte multe fete care îi spuneau lui tot ce fac. Am așteptat să adoarmă toată lumea, m-am dus la aeroport, am așteptat să se deschidă ghișeul să-mi iau bilet și am venit în țară.”

„Am fugit cu 100 de euro în buzunar, banii de autocar, am fugit în România.”

În altele, tinerele forțate să ofere servicii sexuale au reușit să iasă din situația de trafic cu ajutorul clienților:

„Am mai fugit o dată, dar am fost găsită, și a doua oară m-a ajutat un client. El m-a dus la centrul de abuzuri domestice.”

„Am avut noroc cu un client care avea o mașină foarte frumoasă, se cunoștea că e un om foarte curat și foarte drăguț. Și l-am rugat să mă ajute să dispar de acolo.”

Sau au fost eliberate în urma unor raiduri ale poliției:

„Eu eram acolo... și a venit poliția.. m-a luat, m-a dus la secție.”

„A venit poliția la bar și ne-a luat, eram mai multe fete, nu doar românce.”

Trebuie remarcat că intervenția poliției a avut loc în majoritatea cazurilor în mod reactiv, ca urmare a eforturilor victimei de a ieși din situația de exploatare, și mai puțin proactiv. În majoritatea cazurilor, primul pas pe care l-au făcut victimele exploatate în străinătate, și care au reușit singure să scape din mâinile traficantilor, a fost să încerce să ia legătura cu poliția.

„Mi-am făcut un plan cum să scap, am provocat într-o seară un scandal, gașca lor, băuseră, și am fugit. Am stat într-o toaletă publică, a doua zi am rămas tot acolo, a treia zi m-am dus la poliție. M-au ajutat să ajung la un centru.”

„Am decis să merg singur la poliție. Mă bazam foarte mult că poliția mă va ajuta.”

Deși recursul la ajutorul autorităților, în special al poliției, este soluția optimă, chiar dacă nu mereu cea mai la îndemână, pentru unele dintre victime ea nu este întotdeauna considerată una sigură, fiind privită uneori cu reticență și teamă. Faptul că nu vorbesc decât foarte puțin sau deloc limba țării de destinație, că nu cunosc și nu se pot orienta în zona în care se află, și mai ales ideea inoculată de traficanți că relațiile cu autoritățile reprezintă un pericol pentru ele și trebuie astfel evitate, face ca primele contacte ale victimelor cu aceste autorități să fie mai dificile. Confruntate însă cu posibilitatea de a se reîntâlni cu traficanții – „în spate erau ăia, mă gândeam că s-au trezit și mă caută” - , suspiciunile, temerile au fost în final depășite și, după cum mărturisesc persoanele intervievate, au înțeles că, în contextul respectiv, poliția era singura instituție care le putea garanta siguranța.

„După o noapte de bântuit, nemâncată, nespălată, nedormită... m-am gândit dacă să intru la poliție sau nu... mi-era teamă că poliția e mână în mână cu cei care... mi-am zis că trebuie să apelez la poliție pentru că alte cunoștințe și posibilități nu am în momentul ăsta. Poliția m-a ajutat, și cu ajutorul lor am reușit să ajung la centrul de găzduire.”

În anumite situații însă, comportamentul, lipsa de empatie a polițiștilor față de situația victimelor și/sau excesul de zel al unor polițiști pot să genereze sau să accentueze un sentiment de neîncredere în instituțiile statului și, ulterior, chiar să afecteze relațiile dintre victime, marcate încă de contactul cu autoritățile, și organizațiile neguvernamentale care furnizează servicii specializate de asistență.

„La poliție nu aveam acte la mine, o singură plasă, m-au ținut 1-2 ore. A venit un translator, i-am prezentat situația și, la 4 dimineața, m-am trezit, OK, ai dat declarația, te vom contacta. Și am rămas efectiv câteva ore în stradă. Nu știu dacă poliția putea să mă ajute într-un fel, dar, acum dacă mă gândesc, totuși, e un caz de urgență, cu oameni în situația mea nu poți efectiv să-i lași pe stradă, sunt vulnerabili. El a fugit practic de la cineva și exista posibilitatea să se întâlnească cu acela.”

„După experiența din A., mai ales, cu instituțiile în sine, eram așa... Nu știam ce înseamnă un ONG, de ce ar fi mai diferit de instituțiile statului și eram destul de neîncredător. În mintea mea era deja că intru într-o nouă închisoare, ceva la modul, o instituție care oferă servicii, ești constrâns, o s-o duc tot așa.”

Frustrarea victimelor este cu atât mai mare când atitudinea autorităților, în special a poliției, este comparată cu cea a localnicilor care manifestă mai multă empatie față de persoanele care le cer

ajutorul, cel mai adesea fără să știe detalii referitoare la situația acestora, sau raportată la interacțiunea cu furnizorii de servicii. Privind în urmă și reflectând asupra interacțiunii cu poliția, unul dintre respondenți afirmă:

„Am primit ajutor atunci, în momentul ăla, [mai mult] de la oameni pur și simplu, decât de la poliție. Și acum am o dezamăgire foarte mare legată de sistemul ăsta al lor.”

„Autoritățile din S. nu au fost foarte cooperante, cei de la asociație au fost foarte OK.”

Uneori, deciziile autorităților din țările de destinație sunt foarte greu de înțeles de către victime întrucât par să sfideze orice logică. Simultan, ele consolidează neîncrederea în autorități, adâncesc starea de confuzie a victimelor, acestea ajungând chiar să se considere ele însele vinovate de ceea ce li s-a întâmplat.

„Eu trebuind să plec din A. a trebuit să merg la un sediu de poliție unde am fost amprentat, pozat și am primit interdicție – doi ani nu pot să mă întorc în A. Și eu am luat-o ca pe ceva rău. Adică eu sunt victimă, am fost traficat, voi ați spus că am fost traficat, mi-ați dat decizia, și în același timp mă amprentezi, îmi dai interdicție doi ani să nu mai intru! Motivul – pentru protecția mea. Asta mi-au spus! Dar a fost destul de interesant – și asta m-a făcut să îmi doresc și mai mult să plec cât mai repede.”

În cazurile în care episodul de trafic a avut loc în România, reticența victimelor în a cere ajutorul poliției a fost adesea alimentată de poveștile despre presupuse legături între traficanți și poliție, despre corupție și complicitatea autorităților, despre reacțiile întârziate ale acestora.

„Eu nu prea mai am încredere, că și în poliție sunt persoane care pot influența traficul.”

„Poliția română nu face nimic. Mă gândesc că dacă eram în altă țară erau altfel lucrurile.”

Justificată sau nu, această neîncredere inițială se poate transforma uneori într-o reprezentare negativă a acestei instituții, mai ales atunci când victimele se confruntă cu o indiferență din partea polițiștilor și plângerile lor sunt desconsiderate.

„Când am ajuns în B., nu știam, nu cunoșteam pe absolut nimeni, nu știam unde să mă duc. M-am dus la o secție de poliție. Poliția nu face nimic, poliția nu știe de centre de... M-a privit așa cu dezgust un polițist și mi-a zis, păi, sunt tradițiile voastre. Du-te în C., acolo se face. Păi eu vin, fug de acolo, iau prima mașină, îi dau toți banii mei ca să ajung aici, să scap, și tu mă trimiți înapoi?”

„Poliția de la C. s-a comportat foarte urât. La poliția comunitară nu au vrut să mă creadă, au spus că sunt ca oricare altă fată de acolo care vine să depună o plângere și pe urmă mi-o retrag. Eu am spus că nu sunt așa și să facă într-un fel încât să ajung la B. Și că dacă nu vor să mă ducă la B., măcar să ia legătura cu familia, să vină cineva după mine. (...) Am dat o declarație, o

doamnă polițistă mi-a spus că sunt ca celelalte fete și pot să vin cu o poveste inventată, că nu mă crede nimeni cu așa ceva, mai ales dacă nu am dovezi și nu am pe nimeni lângă mine. S-au comportat foarte urât, în loc să încerce să vorbească calm cu mine, să mă liniștească; mă simțeam foarte rușinată, ca și cum totul era din vina mea.”

În majoritatea cazurilor, conform protocoalelor și mecanismelor de identificare a victimelor, persoanele traficate în străinătate au fost referite de poliție unor organizații neguvernamentale care furnizează servicii de asistență specializată. Gama de servicii oferite de aceste organizații este foarte largă de la asistență rezidențială și activități de timp liber în centre, asistență materială, asistență medicală în clinici și până la activități de consiliere și integrare profesională. În plus, în funcție de dorința victimelor, ele se ocupă de pregătirea repatrierii acestora în România, cu tot ceea ce implică acest lucru (identificarea și contactarea unor organizații partenere în România în vederea continuării asistenței, asigurarea transportului etc.).

Indiferent de perioada petrecută în centrele de găzduire și de tipul de asistență de care au beneficiat (pe termen scurt sau mediu), toți respondenții vorbesc în termeni pozitivi despre serviciile primite.

„Fetele erau foarte OK, foarte iubitoare, așa. Vorbeam, făceam jocuri, ieșeam în oraș. Era o casă drăguță, cu o grădină, nu chiar la marginea orașului, la vreo 20 de minute cu metroul de centru. Mi-au dat bani, am gătit împreună cu fetele, a fost foarte drăguț.”

„Programul era similar cu ADPARE, tot așa, eram mai multe fete într-o casă și aveam susținere financiară. Făceam piața toți împreună și mâncam cu toții. A fost foarte bine; și astăzi păstrez legătura cu femeile de acolo, sunt fericite că sunt bine.”

„M-au dus la spital, am făcut analize, au mers cu mine la poliție. Reconstituiri. Apoi aveam activități zilnice – fitness, machiaj, diverse activități.”

„Au fost în regulă, m-au tratat, n-au făcut niciun fel de diferențe.”

Vorbind despre serviciile de asistență psihologică oferite de aceste organizații, unii respondenți (având acum și experiența unor servicii similare oferite de ADPARE) au insistat asupra unor aspecte pe care, în contextul respectiv, le-au considerat mai puțin mulțumitoare și, în consecință, nu le-au accesat – faptul că ședințele se desfășurau în grup și nu individual.

„Erau activități de consiliere psihologică, dar foarte puține, veneau niște doctori rezidenți, și ne vorbeau așa, în mare. Nu era privat, era în grup. În I. era consiliere de grup, aici e asistență individualizată și psihoterapie.”

„Exista și posibilitatea unei consilieri, dar am refuzat-o pe cea de acolo pentru că nu mă simțeam confortabil. Mereu ședința era cu mine, psihologul în cauză și încă un tip, era de la organizație, și nu putem efectiv să mă deschid. Plus că în momentul ăla șocul era și mai mare.”

Cu toate acestea, la solicitarea victimelor, unii furnizorii de servicii au putut oferi servicii de asistență psihologică în afara centrului și au suportat costurile acestora.

„Am cerut că vreau să merg la un psiholog și am făcut cam trei luni de zile. Mergeam la un cabinet individual și, într-adevăr, m-a ajutat pe moment cât să trec peste. (...) M-a ajutat foarte mult.”

De asemenea, organizațiile care au oferit aceste servicii de asistență victimelor au făcut demersurile în vederea repatrierii acestora atunci când ele au solicitat acest lucru.

„Mi-au căutat un ONG, m-au întrebat în ce oraș vreau să vin în România. Nu te obligau să pleci, dar și să rămân singur acolo, deja aveam o... respingeam ideea, nu mai voiam să stau în țara aia.”

„Un ONG din G. mi-a luat bilet de avion.”

Din analiza interviurilor a reieșit clar că, dincolo de calitatea serviciilor de asistență, ceea ce victimele au apreciat cel mai mult au fost atitudinea și comportamentul lucrătorilor sociali, atenția pe care aceștia au acordat-o nevoilor lor imediate, sentimentul de siguranță și protecție pe care îl creează acești oameni, fie ei angajați permanenți sau voluntari. Fără nicio excepție, respondenții au subliniat eforturile constante ale lucrătorilor sociali de a le oferi confortul necesar, de a crea sentimentul imediat și absolut necesar de liniște și securitate.

„Vorbesc pe sufletul tău. Se pun în pielea ta. Zicea la un moment dat o doamnă, noi suntem oameni care ajută, nu care dau la o parte. Noi ne punem în pielea omului, prin ce a trecut. Și managerul de caz la fel zicea, eu mă pun în pielea omului care a suferit, nu pot să-l condamn pentru ce a făcut sau n-a făcut.”

„Foarte apropiați, am văzut că făceau tot posibilul să mă scoată din starea aia.”

„S-au ocupat foarte mult, adică țineau cont de faptul că ești în pericol.”

„Exista comunicare – eu nu vorbeam limba engleză, dar ei se străduiau să înțeleagă nevoile mele.”

„Centrul a luptat foarte mult cu mine, m-a ajutat foarte mult. (...) Mi-a plăcut foarte mult perioada de acolo. Ce mi-a mai plăcut a fost că insistau foarte mult.”

*

Efectele resimțite ale asistenței acordate de furnizorii de servicii din străinătate au depins atât de factori de context (perioada de ședere petrecută de victime în centrele din țara de destinație), cât

și de factori de natură personală, anteriori episodului de trafic, și care aveau legătură cu parcursul de viață și mediul familial al victimelor.

În unele cazuri, atenția acordată victimelor, grija cu care au fost încurajate să facă lucruri până atunci ignorate, afecțiunea, respectul reciproc și relațiile armonioase cultivate între lucrătorii din centre și beneficiari au dus la o transformare radicală a acestora din urmă. Pentru ele, perioada de ședere în centru a fost una de descoperire a propriei identități, posibilitatea de a-și conștientiza și exprima liber nevoile, dar la fel de bine a umplut un gol, o lipsă resimțită dureros, dar imposibil de soluționat în contextul vieții precedente.

„A fost pentru mine o lume de basm. A fost pentru prima oară în viața mea când cineva m-a susținut din toate punctele de vedere, începând cu partea financiară și până la psihologic și sufletește. Și m-am bucurat atât de mult cât aș fi vrut. Pentru că nu știam să mă bucur, niciodată nu mi s-a dat nimic gratis, niciodată nu am fost apreciată pentru nimic toată viața mea, și atunci acolo a fost lumea mea de basm. ”

Unul dintre aspectele extrem de interesante observat în cazul de față se referă la schimbarea radicală a relațiilor inițiale dintre victimă și furnizorii de servicii. Răbdarea, perseverența, abordarea rațională de către aceștia a tuturor pașilor în cadrul parcursului de asistență, în ciuda împotrivirilor și dezacordurilor inițiale ale victimelor, au făcut ca centrul de asistență și echipa să se transforme în căminul și familia de care unele victime nu au avut parte.

„Ele au fost ca niște mame, mie episodul ăsta mi-a lipsit foarte mult din viață, și ele erau acolo prezente și cu îmbrățișări. Deși eu le respingeam, fiindcă nu înțelegeam de ce vor să mă îmbrățișeze pentru că eu nu am trăit lucrurile astea. Și pentru niște persoane străine să li se pară că este OK să mă îmbrățișeze pe mine și să nu le provoc cine știe ce, pentru că în familia mea provocam, pe vremea când eram copil, anumite stări de silă și greață. În schimb aici eram iubită, mângâiată, înțeleasă, îmi acordau îmbrățișări, înțelegere, îmi plăcea că mâncam tot timpul împreună, că ne ajutau să învățăm. (...) A fost magic, m-au ajutat să ies din toate astea foarte mult, față de cum am venit și cum am plecat. ”

Pe lângă schimbările induse la nivel emoțional, noul centru-casă și noua echipă-familie generează un context ce produce mutații profunde la nivel comportamental și al revalorizării unor aspecte până atunci aproape ignorate sau considerate puțin importante de către victime, precum educația formală.

„Acolo eram foarte deschisă, cu o sete de neînțeles pentru mine. Eu nu am fost niciodată cu școala, de abia așteptam să scap, să îmi văd de ale mele. Acolo în proiect erau măicuțe, aveau o cultură vastă, puteau vorbi despre orice și eu eram atât de uimită și de încântată de ceea ce poate înmagazina o minte că nu-mi găseam subiecte de conversație cu ele în niciun domeniu.

Așa am cerut tot timpul cursuri, cursuri... voiam și aia și aia. Simțeam nevoia să vorbesc și eu, să pot comunica cu ele, să-mi etalez și eu cunoștințele.”

Odată dobândită libertatea, survine sarcina dificilă de a-și reconstrui identitatea personală. Această reconstrucție cere ca victimele să înfrunte consecințele traficării și să se responsabilizeze, astfel capacitându-se pentru alegerile viitoare. Bruno Bettelheim afirma că „înainte de a întreprinde o nouă integrare, trebuie acceptată realitatea traumatismului, gradul său de gravitate și natura sa proprie”.⁴ Pentru unele victime, acceptarea înseamnă însă o recunoaștere implicită a eșecului unui proiect de viață în care investiția emoțională a fost uriașă. Refuzând integrarea unei experiențe, ele rămân legate de aceasta și greu pot să-și recucerească autonomia. Negarea pare a fi soluția de moment și în acest sens ele recurg la toate mecanismele de autoprotecție emoțională, consideră episodul de trafic un eveniment dintr-o suită de evenimente, un fapt printre altele, minimalizând impactul și consecințele lui și considerându-se capabile să-l depășească singure.

„Am avut o perioadă îndelungată de nestatornicie, nu știu dacă din cauza problemelor mele, nu puteam să-mi mențin jobul mai mult de câteva luni. Și acolo încercam să găsesc, să scot la suprafață ce ar putea să mă ajute să merg mai departe și să trec peste anumite lucruri. Numai că și atunci și acum lucrul ăsta nu s-a schimbat și nu cred că o să se schimbe încă mult timp de acum încolo.”

„Eu nu voiam să accept că mi s-a întâmplat chestia asta. Băi, am luat-o că a fost o experiență și atât. Plus că am văzut ce fel de oameni veneau aici, oameni care chiar au probleme mari. Adică, eu nu am vrut să-mi conștientizez gradul meu de gravitate. Și mereu când veneam aici, nu voiam, de ce mă pune doamna procuror să vin eu aici, eu pot să mă tratez singură, nu am nevoie.”

Examinarea interviurilor arată că victimele care, progresiv, reușesc să integreze această experiență și găsesc în ea puncte de sprijin, care sunt capabile să o pună între paranteze, dar conștiente de toate implicațiile ei, se raportează diferit la sistemele de asistență, și se pot reface mai repede.

„Total nu cred că voi putea trece vreodată. Dar important e că m-a întărit, mi-a deschis noi chestii... A fost ca o motivație, deși a fost ceva negativ, m-a transformat în bine.”

„Mental, nu știu dacă am să pot uita vreodată această întâmplare, dar o pot depăși cu ajutorul celor de la ADPARE care stau pe capul meu mereu, să nu mai ajung în asemenea situații. Am putut să mă controlez singură, am stat și m-am gândit, e bine, nu e bine?”

Episodul de trafic este privit adesea ca o piatră de hotar în viața lor, marchează granița dintre un înainte și un după.

⁴ Cf. Philippe, Romano, *Feed-back*, pag. 282

„Nu putem să trăim în trecut, trăim în viitor și în prezent. Ce-ai făcut atunci, a fost atunci. Atunci a fost atunci, acum e acum. Eu am zis așa, că o greșeală făcută e ca și cum te-ai da cu capul de pragul de sus ca să-l vezi pe ăla de jos. Mi-am asumat-o și mi-o asum.”

„Eu am fost foarte puternică și am reușit să depășesc momentul și nu am clacat. (...) Am zis că așa a fost să fie, așa s-a întâmplat și trebuie să mergem înainte cu ele. Nu trebuie să clacăm, sunt alții care sunt mai rău ca noi, sau ca mine.”

Asumarea și acceptarea experienței înseamnă o luptă foarte grea, un proces dificil și îndelungat, care presupune revederea, memorarea a ceea ce s-a întâmplat. Amintirea este penibilă și evocarea dureroasă. Din perioada de trafic ele poartă urmele violențelor suferite. Și dacă urmele vizibile au dispărut, deși nu pentru totdeauna, amintirile loviturilor nu le lasă în pace.

„Sunt anumite lucruri care sunt întipărite în minte – bătăi, am fost bătută și dusă la spital după o bătaie și i s-a spus medicului că am avut eu o cădere nervoasă și am fost sedată... astea nu ți le poți scoate din minte.”

„Dar în sufletul meu tot a rămas.”

„Când intră mai în profunzime acolo, sunt niște răni care sângerează și când le atingi sângerează mai rău.”

Auto-deprecierea și sentimentul de vinovăție sunt adesea prezente; victimele se auto-culpabilizează, se consideră vinovate pentru ceea ce li s-a întâmplat. Mai mult decât atât, ca și cum neîncrederea și suspiciunea ar trebui considerate ca atribute normale ale relațiilor din oameni, unii respondenți pun sub semnul întrebării însăși justiția faptului că au avut încredere.

„Mă gândeam că poate nu merit. Așa gândeam eu. (...) Mă gândeam că poate sunt alte fete cu alte cazuri mai grave, poate că eu sunt un caz mai minor.”

„La început mă simțeam foarte vinovat. Că din cauza mea... Acum nu că e aceeași gândire de vinovăție, mai mult critică. Mă gândesc și acum, zic, de ce am avut eu încrederea asta, că nu eram nici așa apropiați. Atunci îmi doream foarte mult să fac ceva cu viața mea și ăsta a fost impulsul și nu m-am gândit de ce îmi cere ăsta mie actele? Și eu de ce să i le dau? Aveam încredere oarbă. Acum gândesc că nu trebuia să fac asta.”

Încrederea este în mod cert una dintre dimensiunile psihologice cele mai afectate de episodul de trafic – pentru intervenții sociale câștigarea încrederii victimelor este un proces laborios, dar esențial pentru a putea să lucreze în sensul redării încrederii acestora în propriile forțe. Din punctul de vedere al victimelor, neîncrederea, în sine și în cei din jur, dublată de teama de a înfrunta un mediu necunoscut, potențial ostil, este cel mai adesea prevalentă. După cum afirmă una dintre ele, „suflu și în iaurt, pentru că mie frică”. Pe măsură ce una dintre părți oferă tot mai

multe elemente de siguranță, cealaltă reduce treptat dispozitivele de apărare, adesea justificată, ajungând în final să accepte că fără încredere reciprocă nimic nu poate funcționa.

„Pentru că toți s-au comportat drăguț și frumos am înțeles că pot să mă deschid în fața lor și să spun prin ce am trecut. Că, cu ajutorul lor, pot să depășesc situația și poate să mi se facă dreptate.”

„Pe urmă m-am acomodat cu cei de aici și nu-mi mai era așa frică să spun totul, cu toate că încă mi-era rușine să spun unele chestii.”

„Prima oară mi-a fost greu pentru că nu știam cum or să interpreteze povestea mea. Și mi-era frică că o să mă judece într-un fel sau altul. Treptat am înțeles că sunt aici pentru un ajutor și nimeni nu o să judece povestea.”

Rușinea și teama sunt două elemente care nu se pot ocoli, nici șterge multă vreme. Rușinea, copleșitoare într-o prima fază, mai ales atunci când victimele aleg sau sunt nevoite să vorbească despre situațiile degradante, umilitoare, prin care au trecut, pare a fi mai ușor de depășit în timp. Teama însă este tovarășa lor zilnică și continuă să fie prezentă multă vreme în viețile acestora. Uneori obiectul fricii l-a reprezentat posibila reîntâlnire cu agresorul, traficantul.

„Mi-era foarte frică să ies pe stradă, mă gândeam că mă caută cei de la care am fugit.”

„Am avut o perioadă în care chiar mi-era foarte frică; recunosc, la început mergem cu mama peste tot, și ei îi era frică că mă întâlnesc cu el. Dar am mers și am dat declarații și am făcut pasul care era de făcut. Am vorbit și cu doamna procuror și mi-a zis că nu trebuie decât să am încredere în mine, că se rezolvă.”

„Am teama aia de el, să nu mă întâlnesc cu el afară, după ce mi-a făcut ultima oară, m-a bătut foarte tare. Tot timpul era violent, am cinci certificate medico-legale. În noiembrie m-a bătut foarte rău.”

„Acum câțiva ani, la metrou am trecut pe lângă el. Sunt niște trăiri pe care... Eu chiar dacă vreau să par tare, în momentul acela au început să-mi tremure picioarele ca la bărci, am intrat în panică, nu am știut ce să fac...”

Dar cel mai adesea, în cazul traficului în vederea exploataării sexuale, teama victimelor este generată nu atât de faptul că au fost forțate să ofere servicii sexuale, ci de reacțiile pe care le poate produce aflarea acestui lucru de către alți membri ai societății – etichetare, catalogare, marginalizare, excludere. În consecință, pentru a evita acest lucru, episodul de trafic este ascuns de ochii celor din jur, devine secret. A ascunde familiei sau prietenilor această parte din trecut este un joc de echilibristică zilnică în măsura în care aceasta cere nu numai un efort sau o vigilență de fiecare clipă, dar totodată de a trăi cu teama de a fi descoperite. Nu secretul în sine reprezintă un obstacol în acest proces, cât probabil ceea ce îi este asociat: stigmatul. Un stigmat

în sensul larg este un atribut care discreditează posesorul său și implică sancțiuni sociale, inferiorizare simbolică și excluziuni diverse. Prostituția este un stigmat în sensul că descalifică și împiedică de a fi pe deplin acceptat de societate. Atributele prostituției sunt semne ale căror efect specific este de a atrage atenția asupra unui punct slab, jenant, în identitatea celor care îl poartă. Stigmatul suscită reacții sociale pe care stigmatizatul va trebui să facă eforturi permanente pentru a le evita, a scăpa de ele.

„Lucrurile astea noi nu le povestim, nu le dezbatem fiindcă știu că întotdeauna există o catalogare și nu aș vrea nici să le fie milă de mine dacă m-ar înțelege, dar nici nu aș vrea să fiu jignită sau mai știu eu ce, dacă nu m-ar înțelege.”

„Ei nu au știut exact toate problemele pe care le-am întâmpinat. (...) Ei doar mă judecau fără să știe ce s-a întâmplat.”

„Asta m-a făcut să nu spun chestia care mi s-a întâmplat atunci cu traficul pentru că nu poți ști fiecare cum reacționează și cum gândește.”

A purta un stigmat, vizibil sau nu, are consecințe în viața zilnică, modifică în profunzime relațiile sociale și în general interacțiunea cu celălalt. Un individ purtător de stigmat trebuie să știe să administreze informația cu privire la stigmatul său, să-l ascundă sau să-l dezvăluie, și trebuie să-și asume tensiunea între norma socială și realitatea personală.

„Aveam teama aceea că poate o să fiu catalogată într-un fel sau o să mi se pună o etichetă. Mi-era frică că după ce o să spun ce mi s-a întâmplat, nu știam că sunt și alte persoane care au trecut prin ceva asemănător sau exact ca mine și mi-era frică să nu mă dea la o parte. Adică nu am vrut să fiu copilul acela, nu neapărat aici, dar și în societate, de aceea nu am vrut să vorbesc cu nimeni despre ce mi s-a întâmplat pentru că nu am vrut să fiu dată la o parte. Am vrut să fiu acceptată la fel ca toți ceilalți copii. Și înțeasă.”

„Mi-e frică... Mă arată și cu degetul, uite ce i s-a întâmplat.”

A trăi cu acest secret pare a fi o povară greu de purtat și pentru a scăpa de ea unele dintre persoanele intervievate au decis de la început sau la un moment dat să povestească familiei sau apropiaților lor situația prin care au trecut. Răspunsurile primite au depins în foarte mare măsură de relațiile din cadrul familiei, anterioare episodului de trafic. Cel mai adesea, în cazul victimelor care au ales să împărtășească familiei sau partenerului experiența traficului, aceștia le-au fost alături, le-au acordat sprijinul de care aveau nevoie.

„Mi-au fost alături, au înțeles, fiecare suntem supuși greșelilor. Am făcut o greșală, mi-am asumat-o, nu mi-au reproșat niciodată lucrul ăsta. Asta e, așa s-a întâmplat, nu avem ce face. Nu-și au loc reproșurile. Relația cu părinții mei este OK.”

„Cu familia am o relație foarte bună și m-au susținut și m-au înțeles după situația prin care am trecut.”

„Prietenului meu i-am spus de când am început relația cu el, i-am spus și de prostituție, i-am povestit tot. Deci el știe totul despre mine. I-am spus de la început – vrei să accepți așa, bine, dacă nu, lasă-mă. Și el în momentul de față mă respectă foarte mult, mă ajută foarte mult, mă susține, dacă sunt bolnavă merge cu mine la urgențe, este foarte atent.”

Alteori însă reacția familiei a fost una de indiferență sau mărturisirea a dus la încheierea unor relații cu partenerul de viață.

„Mamei am încercat să-i explic, dar nu a interesat-o...”

„Alor mei nu le-a păsat. M-a mai întrebat sor-mea, cum e, ce se întâmplă acolo, dar foarte puțin. (...) Nu s-a implicat nimeni.”

„Eu i-am spus [partenerului] de la început, de când m-am întors, asta, asta și asta. Nu vreau să-mi reproșezi peste un timp că ai făcut, că ai dres... Iar el a zis că da, dar după o perioadă a început să atingă acolo unde doare cel mai tare. Chiar dacă pare că nu doare, doare. Și am hotărât să pun punct.”

„Când m-am întors în România. m-am dus la prietenul meu, urma să ne căsătorim. Am rămas o vreme, pe urmă a început să-mi reproșeze și n-am mai avut ce să fac, am rupt-o cu el...”

Din dorința de a-și proteja familia sau pe unii dintre membrii ei, victimele au ales câteodată să împărtășească cu aceștia doar aspectele cele mai generale ale episodului de trafic. Ele încearcă în continuare să evite sau să ascundă cât mai multe dintre detaliile dureroase știind că în felul acesta nu adâncesc și mai mult rănilile și suferințele celorlalți membri ai familiei.

„Singura mea greșeală a fost că m-am gândit să-i protejez puțin. Nu le-am spus. Nu știau ce s-a întâmplat, nu știau absolut nimic până în momentul în care am venit acasă și au văzut la aeroport ce și cum. Când am ajuns le-am spus că a fost un accident de mașină, nu le-am spus exact ce s-a întâmplat. Pe urmă cu timpul, a trebuit să le spun adevărul.”

„Erau unele chestii pe care poate nu voiam să i le spun pe moment (...) dar pe parcurs am început să mai vorbesc despre ele, să aflu unele chestii. Pentru că nu voiam să i le spun pe toate deodată.”

„Am impresia că pe oamenii apropiați îi afectează mai mult să le povestesc despre situații de genul. Și atâta timp cât eu din punct de vedere fizic mă simt bine, am făcut tot posibilul să las toată povestea asta deoparte și să trec peste, nu vreau să mai vorbesc despre ea. Și celor apropiați mie sunt sigură că nu le-ar plăcea să audă asta și că i-ar întrista, i-ar face să sufere.”

Dezvăluirea trecutului înseamnă nu doar trecerea de la controlul informației la stăpânirea sa, ci și depășirea temerilor de stigmatizare și afirmarea/asumarea unei noi poziții.

„Nu mai pun la suflet ce s-a întâmplat, ce spun oamenii, cum mă cataloghează. Cine mă acceptă, mă acceptă așa cum sunt. Eu înțeleg anumite persoane pentru că și eu, dacă nu treceam prin asta, mă comportam la fel. Dar asta e.”

„Poate pare nefiresc sau nebunesc, dar eu fac haz de necaz de ce s-a întâmplat. Dacă sunt întrebată ce mi s-a întâmplat, povestesc fără nicio problemă. (...) Noi în general acuzăm fără să știm, dar dacă ascuți un pic și știi să înțelegi situația, înțelegi că o greșeală făcută de cineva, undeva...”

În alte cazuri, însă, teama de stigmatizare și de oprobriu public, rușinea, imaginea și stima de sine foarte scăzute prevalează și unii respondenți vor continua să păstreze secretul.

„Nimeni din familia mea, prietenii, nimeni nu știe nici acum, și poate niciodată nu vor ști.”

„Nu am încredere. Nu trebuie să știe problemele mele, ce am avut eu.”

„Prefer să nu risc. Oamenii te judecă, chiar dacă-s părinții tăi.”

„Mama te iubește, prietenii mai zic... Nu le-aș povesti niciodată.”

„Am prieteni, nu pot să zic că nu am prieteni, dar nu pot să le zic trecutul meu. Recunosc, mi-e și rușine de ce-am făcut, dar nu vreau să se știe ce am făcut.”

„Eu am refuzat să-mi caut familia pentru că nu voiam să apar în fața lor... mă consideram o epavă. În momentele alea nu aș fi acceptat ca familia mea, frații, să-mi cunoască partea asta.”

În acest context, orice relație socială devine atunci o problemă și întrucât este imposibil de a camufla în mod continuu un stigmat, purtătorul său va trebui să acționeze în permanență prin strategii, să determine cui îi poate livra unele frânturi de informații și cui nu-i poate și va restrânge încet-încet cerul său de relații.

„Vorbesc despre eveniment aici, însă nu mi-aș fi dorit să mi se ceară detalii din altă parte. Sau nu mai mult decât voiam eu să dau.”

„Nu permit familiei mele să se apropie mai mult, nu vreau să scotocească, nu vreau să-mi intre în viață.”

„Mai bine țin și vorbesc cu persoanele care îmi sunt apropiate și care nu spun mai departe.”

Înfruntarea traumelor și confruntarea realității cotidiene cere însă un sprijin psihologic, simbolic și cultural, adică recursul la ansamblul suporturilor anterioare care au încetat să funcționeze și pe care îl oferă organizațiile neguvernamentale active în domeniul asistenței victimelor.

„După episodul de trafic căutam metode prin care să nu stau să-mi plâng de milă, să retrăiesc clipele... trebuia să fac tot timpul ceva, să-mi umplu timpul. Să nu mă mai gândesc la ce s-a întâmplat, să nu mă mai gândesc la atacurile mele de panică, să-mi depășesc temerile. Și asta nu puteam să fac decât prin comunicare, prin prietenie, prin ieșiri, activități zilnice, cursuri. (...) Să ieși din stările alea, fiindcă pentru nimeni și pentru nimic nu este o stare de bine.”

„Din păcate, nu-ți înțelegi situația. E ca un fel de mocirlă din care nu te poți scoate singur. Doar cu persoane care știu despre ce e vorba și cunosc... Din păcate eu nu am avut prieteni.”

În aceste condiții, pentru majoritatea respondenților întâlnirea cu ADPARE a reprezentat limanul de care aveau nevoie și începutul unei relații care le-a schimbat viața.

„ADPARE a avut cel mai important rol în viața mea de acum. Când am venit la ADPARE eram a nimănui iar la ora actuală nu mă pot plânge de nimic. ADPARE a fost o perioadă lungă pentru mine totul.”

„Pentru ceea ce sunt acum, 90% îi datorez lui ADPARE.”

„Au fost pionul principal, să zic așa, fără ei nu știu dacă aș fi reușit.”

A fost, după cum afirmă una dintre victime, acel „ceva care să mă ajute să dau piept cu realitatea.”

Pentru multe dintre victimele intervievate, profesioniștii ADPARE au devenit prietenii de care aveau nevoie, persoane demne de încredere pe care au putut și pot în continuare să conteze, capabile de a primi plângeri rămase prea mult timp în tăcere:

„Aici mă simt ca la niște prieteni, mi-au dat o mână și m-au scos la suprafață.”

„Dacă eram singur nu reușeam să fac chestia asta. ADPARE a suplinit lipsa altor elemente de sprijin – a suplinit tot. Cel mai important partea emoțională.”

„Ei tot așa au rămas, putem să discutăm orice, mai ales că știu și ei cazul și nu trebuie să repet.”

„Cei de la ADPARE”, cum îi numesc victimele, atunci când nu le menționează direct numele, sunt probabil singurii care reprezintă un tărâm de pace pentru aceste tinere. Cu ei, prefăcătoria, disimularea, strategiile, distanța nu-și mai au locul. Ele pot să arate așa cum sunt, cu trecutul lor pe care nu trebuie să-l justifice:

„Poți să discuți cu altcineva despre ce ți s-a întâmplat rău? Nu pot. Poate doar cu fetele de aici de la ADPARE, cu altcineva, nu. Nu am ținut neapărat să stau să povestesc oricui. Și mătușă-mea care știe, știe doar foarte puțin, că am fost plecată, că n-am ajuns bine și m-am întors. Ea a fost singura care știe că am fost ajutată și știe că și la ora actuală sunt ajutată, că a venit la

ADPARE. În afară de ea nu mai știe nimeni. Și al meu, tatăl copiilor mei. Despre asistență, despre ADPARE cu mama am vrut să povestesc, dar ea nu e prea caldă, nu prea o interesează. Poate că nu m-a iubit ea pe mine prea mult. ”

„Îmi face bine când vin aici și sunt cu alte persoane la fel ca mine, pentru că mă pot integra, mă simt ca acasă, ne înțelegem și vorbim aceeași limbă. ”

„Am probleme, vin aici, vreau să mă răzvrătesc, vin aici. ”

„Aici când vin sunt foarte bine înțeleasă. ”

*

Mecanismul Național de Identificare și Referire a victimelor traficului de persoane precizează clar actorii implicați, atribuțiile acestora și procedurile ce trebuie urmate până când victimele ajung să intre în contact cu furnizorii de servicii, implicit cu organizațiile neguvernamentale care oferă diverse tipuri de asistență specializată.

Astfel, unele dintre victimele traficate în afara țării au fost referite la ADPARE, de către Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), care a asigurat și repatrierea lor – „*pe mine m-a adus OIM-ul*”, „*La aeroport a venit ADPARE și OIM*”. Interacțiunea victimelor cu reprezentanții OIM din România este în general de scurtă durată, întrucâtva formală și se limitează la întâmpinarea victimelor la aeroport, furnizarea de informații despre ceea ce urmează să se întâmple și, după caz, transportul până la domiciliul ales sau însoțirea acestora până la apartamentul protejat administrat de ADPARE.

Alte victime au fost referite de către Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane (ANITP) sau de organele de urmărire și cercetare penală, instituții specializate în domeniu care și-au asumat pe deplin responsabilitățile:

„De la un polițist care lucrează la BCCO... Acel băiat, foarte drăguț, mi-a spus despre un manager de caz și despre acest loc. ”

„Cei de la poliție (...) ei m-au adus la ADPARE, m-au îndrumat, m-au adus până aici și atunci am stat de vorbă și cu avocatul. ”

„Am depus o plângere la DIICOT și m-a ajutat doamna procuror de acolo. Și mi-a spus că ar fi nevoie de niște ședințe ca să-mi revin. (...) În prima fază nu am vrut să accept, am zis doar acolo da, că mi-era rușine de doamna procuror. Și nu am vrut să vin. ”

Unii respondenți au ajuns la ADPARE în urma demersurilor făcute de către organizațiile neguvernamentale din țările de destinație (în cazul traficului extern) – „*Ei au căutat și au găsit ADPARE (...)* Lucrează foarte bine organizațiile acestea, de la stat nu prea” – sau de organizații

din România care cunoșteau activitatea ADPARE și considerau mult mai eficiente serviciile oferite aici decât cele pe care le puteau oferi ele însele.

„De la un alt ONG, de acolo m-au trimis pentru că au spus că aici pot fi mai mult ajutată. Am făcut consiliere cu doamna de acolo și atât, dânsa m-a trimis aici.”

În unele cazuri, familia victimei a fost cea care a contactat ADPARE, a „mediat” între ea și victimă și a insistat ca aceasta să urmeze programul de asistență. Când relațiile dintre membrii familiei sunt armonioase, episodul de trafic reprezintă un eveniment traumatic care schimbă nu doar viața victimei, ci a tuturor celorlalți membri ai familiei. Suferințele victimelor sunt suferințele părinților și ale celor dragi. Înainte de toate, victimele au nevoie să simtă că nu sunt singure în confruntarea cu demonii iar susținerea familiei esențială.

„Mama a vorbit. Noi avem un prieten de familie care e avocat și se ocupă de trafic de persoane, cum e și avocatul ADPARE. Și i-a explicat, uite, fata ta a fost așa și așa... Deci mama a vorbit cu avocatul, care a vorbit cu un prieten al lui care i-a zis, uite, cunosc asociația asta.”

„Ai mei m-au încurajat să vin la ADPARE, pentru că maică-mea a abordat-o pe managerul de caz la o conferință, un workshop, și i-a spus, uite am un caz în familie, fata mea. Și managerul de caz i-a spus, OK, vino cu ea la noi, discutăm aici. (...) Eu, fiind sceptică la început, i-am spus, nu, sună tu, programează. Și ea mi-a spus, nu. Psihologul a zis că în momentul în care tu te simți pregătită să mergi, atunci vei suna singură. Și la un moment dat mi-am luat inima în dinți, cam la o lună distanță de eveniment, am sunat și am făcut o programare, la care maică-mea a participat, și am văzut-o pe ea mulțumită că am acceptat să vin să vorbesc.”

Nu în ultimul rând, ADPARE a făcut ea însăși eforturi de identificare a victimelor și preluare a acestora în asistență. După cum spune una dintre victime: „S-a întâmplat. Nu i-am căutat eu, m-au găsit ei pe mine.”

„Cineva a trimis un mail, dar în mail-ul acela a greșit o cifră la numărul meu de telefon, iar managerul de caz a făcut un mic joc de numere și așa a dat de numărul meu de telefon. A sunat, a răspuns tata, managerul de caz i-a spus că dacă poate vorbi cu mine. Aceasta mi-a explicat cum și în ce fel a reușit să dea de mine și dacă putem să ne întâlnim. Am discutat cu ei și de atunci s-au ocupat de toate lucrurile. Lucruri pe care singură n-aș fi reușit să le fac.”

2. Implicarea victimelor în demersurile de protecție și asistență și evaluarea serviciilor oferite

Pentru majoritatea victimelor, indiferent că au venit singure sau însoțite de membri ai familiei ori de reprezentanți ai autorităților, prima sau chiar primele întâlniri cu lucrătorii ADPARE au stat adesea sub semnul neîncrederii și scepticismului.

„Nu am venit aici cu așteptări. Nu știam la ce să mă aștept. Am venit singură, un pic sceptică, eram pe premisa că nu știu ce sa va întâmpla, ce se dorește de la mine, adică nu prea mai acordam lumii o atât de mare încredere. Mă simțeam nu că incomod, dar nu eram nici în apele mele.”

„Eram lipsit de orice speranță, gândeam negativ, eram retras, nu aveam mare încredere în oamenii de aici.”

„La început, recunosc, am venit sceptică, i-am spus și psihologului care m-a ajutat aici, i-am spus că eram sceptică, că nu cred că o să mă ajute să vorbesc despre lucrurile astea și mi se părea, nu neapărat inutil, dar ceva ce nu o să aducă ceva valoare, că viața mea nu o să se schimbe după.”

„În prima zi mă simțeam așa, ca o străină care nu își cunoaște locul, unde trebuie să stau, aici stau bine sau deranjez pe cineva?”

„Mă simțeam prost, rușinată. Mă simțeam stânjenită, pentru că trebuia să spun și nu cunoșteam persoanele.”

Mai mult decât atât, teama de repetarea situației de exploatare face ca orice nouă întâlnire, inclusiv cea cu ADPARE, să fie considerată o înfruntare cu un mediu potențial ostil.

„Eu prin câte experiențe am trecut și am fost chinuită, mie mi-era frică și de asociație. Pentru că mă gândeam că, cine știe, dacă mai pățesc ceva.”

„Eram foarte speriată, Doamne, nu mi s-o întâmpla ce mi s-a întâmplat înainte?!”

„Mă așteptam la altceva, mă gândeam că cine știe unde mă duce...”

„Simțeam o tensiune emoțională foarte mare.”

Stingherite și rușinate, victimele comunică greu cu lucrătorii sociali.

„Eram foarte zăpăcită, nu îmi găseam cuvintele, nu eram în stare să leg o propoziție cum trebuie, eram foarte tăcută...”

„Eu, emoțional, eram foarte instabilă, nu am vrut să comunic.”

„Prima dată când am venit aici la centru, pentru că mi-era rușine, mi-era teamă să vorbesc, eram semi-mută! Nu acceptam să vorbesc cu nimeni.”

Unul dintre lucrurile care a cântărit foarte greu în schimbarea atitudinii victimelor și a marcat primul pas dintr-un parcurs de asistență adesea de foarte lungă durată a fost atmosfera destinsă pe care au întâlnit-o la ADPARE, căldura și onestitatea cu care au fost primite.

„Vedeam dorința tuturor să mă ajute și să mă facă să ies din starea aceea.”

„Când am ajuns aici toți erau sociabili, asta mi-a plăcut, că puteam să vorbesc cu oricine.”

„Când am intrat prima dată aici toate lumea era zâmbitoare cu mine, eu eram la modul cel mai serios. Am avut și ceva emoții, mai ales că am trecut și prin ce-am trecut, și nimeni nu mi-a întins o mână de ajutor. Eu niciodată nu am văzut asemenea oameni și mi-a fost un pic așa...”

„Eu sunt un om care se atașează foarte repede și i-am simțit aproape din prima zi. Cel puțin pe managerul de caz, de prima dată când am luat contact cu ea, am simțit-o foarte aproape, mi-a fost dragă, mi-a intrat la suflet. Mi-au fost dragi, îmi sunt dragi toți, sunt niște persoane calde.”

În plus, după cum subliniază multe dintre victime, un rol extrem de important l-a avut înțelegerea faptului că în acest proces de reintegrare membrii ADPARE le vor fi în permanență alături, că nu vor fi singure decât atunci când își doresc ele însele acest lucru.

„A contat foarte mult, în urma discuțiilor pe care le-am avut aici, mi-au explicat că n-o să fiu singură, nici în apartament, și am decis să vin.”

„De când am venit, nu mi-a lipsit nimic la ADPARE. Nu m-am simțit nicio secundă singură, am avut consiliere, am avut oameni frumoși pe lângă mine.”

„Am primit sprijin și așa, încredere în mine, și am văzut că nu sunt singură contra a ceea ce se întâmplă în jur.”

„ADPARE pentru mine e a doua casă, familia aia pe care pot conta la orice oră din zi și din noapte. Adică, dacă eu, mâine, mi se întâmplă ceva și mă găsesc într-un loc pustiu și nu am pe nimeni lângă mine, pot să sunt la ADPARE și să-i spun managerului de caz, sunt în pericol sau așa. Pentru că e familia care oricând e acolo ca să mă ajute. Asta m-au făcut să înțeleg.”

„Când vin aici la ADPARE eu uit de toate.”

Din analiza interviurilor, reiese că majoritatea respondenților erau aproape total lipsiți de informații despre programele de asistență pe care le pot oferi furnizorii de servicii guvernamentali și organizațiile neguvernamentale active în domeniu.

„Sincer nu prea știam de ce o să beneficiaz și am fost plăcut surprinsă să aflu cât ajutor îmi poate oferi.”

„Nu știam, nu mai auzisem niciodată de astfel de asociații. Nu aveam cine știe ce așteptări, dar am fost plăcut surprinsă de căldura lor, de modul în care am fost primită. Încă de la aeroport!”

„Nu știam că există o astfel de fundație care ajută fetele traficate, știam că există fundații care ajută cu diferite lucruri.”

„Prima dată când am auzit de asociație și am venit aici, nu pot să zic că am fost sceptică, dar nu știam exact despre ce este vorba.”

Implicarea victimei în procesul de luare a deciziilor

Orice parcurs de asistență, indiferent de tipul de servicii oferite, este rezultatul unei analize realizate împreună de către managerul de caz și victimă, aceasta din urmă fiind fără excepție cea care are ultimul cuvânt în privința pașilor ce urmează a fi făcuți. Deși procesul de luare a deciziilor este unul care implică negocieri între părțile implicate, evaluarea alternativelor, cântărirea argumentelor pro și contra, decizia le aparține în final victimelor. Trebuie subliniat că participarea acestora la luarea deciziilor are și o semnificație suplimentară – ea este o modalitate de a le reda încrederea în forțele proprii, o formă de împuternicire și de control asupra evoluției, chiar și pe termen scurt, a vieții lor de după perioada de trafic. De asemenea, deciziile luate împreună cu sau sugerate de asistenții sociali de la ADPARE sunt o dovadă a nivelului de încredere pe care victimele o au în ei.

„Deciziile astea, dacă mă gândesc bine, le-am luat eu. Când am venit la ADPARE - Ce vrei M.? Vreau să învăț. Te înscriem la școală? Da. Uite că pe data de, trebuie să mergem să te înscrii. Mai departe, când a fost vorba de echipament pentru școală, acolo am fost eu – îmi trebuie asta și asta. Până la urma urmei eu am venit cu ideile. Și dacă n-ar fi fost niște idei bune cu siguranță mi-ar fi zis, hei, oprește-te, hai să ne gândim și după aia vedem.”

„ADPARE mi-a spus, ce vrei, aia faci. Am ales asta, asta am vrut să fac, asta am făcut. ADPARE te ajută, nu lasă lucrurile neterminate, asta pot să spun cu siguranță. Nu este o fundație care să se folosească sau să profite de pe urma cuiva. Cât poate să ajute, o face.”

„Deciziile le-am luat împreună întotdeauna, eu am propus, ei au ascultat, ne-am sfătuit, m-au îndrumat și am ales lucrurile care am crezut că mă pot ajuta să depășesc anumite puncte, acolo unde am crezut că trebuie să lucrez mai mult cu mine. Implicare totală la fel ca a lor.”

„Mi-au oferit oportunități și sprijin, nu m-au presat, nu m-au obligat la nimic. Și de aceea m-am simțit și eu confortabil să fac ce cred eu că e bine și a fost totul firesc, adică nu m-am simțit obligată să fac ceva și nici refuzată să fac altceva. Dar mi-au fost prezentate idei, oportunități.”

În unele situații, discuțiile pentru găsirea celei mai bune soluții au fost îndelungate, au presupus răbdare, stăruință, efort, fără ca însă vreodată furnizorii de servicii să fie cei care au impus un anumit punct de vedere sau o anumită poziție.

„Ei au fost cei care m-au convins să vin la B. și văzând și părinții că am sprijin, ajutor și înțelegere m-au sfătuit că ar fi bine să le urmez sfatul și că vin. Oricum decizia mi-a aparținut mie.”

„Eu eram deja decisă să fac facultatea. Inițial eu voiam să dau la Academia de Poliție, dar ulterior mi-am dat seama că eu nu sunt o persoană foarte obedientă și am renunțat la această idee. Cei de la ADPARE mereu îmi spuneau: ești sigură? Mai gândește-te. Apoi am vrut să dau la Facultatea de Psihologie și la fel, mi-au spus același lucru. Eu voiam să dau la Facultatea de Psihologie pentru o pasiune de-a mea pentru psihologie, nu neapărat pentru că voiam să profez în acest domeniu. Și am renunțat și la această idee. Facultatea de Jurnalism am ales-o printr-un coleg de generală. Și am dat aici, nu regret că am ajuns la această facultate. Îmi place foarte mult. Inițial ei – ADPARE – nu au fost foarte de acord, dar apoi m-au susținut. Și mă susțin în continuare.”

Conștiente de propria vulnerabilitate, de instabilitatea emoțională care le-a caracterizat la un anumit moment și de rolul călăuzitor pe care l-a jucat ADPARE în orientarea lor către o zonă de siguranță, unele victime conferă asociației o poziție decisivă în acest demers. Mai mult decât atât, ele insistă nu doar asupra posibilității de a alege, de a lua o decizie pertinentă, ci și asupra faptului că lipsa unor persoane apropiate cu care să discute despre opțiuni și alternative a condus la situația de trafic.

„Mai mult mi-au fost sugerate de ADPARE, eu în perioada aceea eram total dezorientată, ce să fac, încotro s-o iau. Întotdeauna mă duceam mai mult spre rău decât spre bine. Și ADPARE a fost săgeata aia care a trebuit să mă curenteze puțin, nu, pe drumul ăsta trebuie să mergi.”

„Alegerea mea e foarte mult influențată de ADPARE, eu personal mă îndrept mult mai mult către ADPARE. Rolul lui ADPARE este să ofere opțiuni.”

„Ar fi fost bine dacă mă consultam cu cineva. Ar fi fost foarte bine și nu ajungeam în situația de trafic.”

Unii respondenți apreciază pozitiv maniera non-intruzivă în care ADPARE a procedat în ceea ce privește obținerea de informații cu privire la opțiunile și interesele lor de moment sau în perspectivă, și mai ales libertatea pe care le-au lăsat-o de a lua o decizie.

„Diplomația lor, felul de a se implica, dar de a te lăsa pe tine să decizi cât ei se implică și modul în care manageriază totul, de la partea financiară și până la ședințe.”

„Omul are direcția lui, poate îi trebuie puțin sprijin.”

„Cred că au o strategie foarte bună. Când vorbeau cu mine nu exista o discuție punctuală, hai să vedem ce vrei să faci azi. Nu, discutăm lejer despre orice și cred că procesau informația și ajungeau exact la ce gândesc eu sau îmi doresc eu, îmi aflau nevoile. Dar în așa fel încât nici să nu mă întrebe sau mă oblige pe mine să spun. Și cred că e o modalitate mai bună să vezi ce își dorește omul, să fiți pe aceeași linie.”

Un aspect foarte important pe care îl subliniază o serie de respondenți este faptul că succesul tuturor activităților de reintegrare este direct dependent de implicarea beneficiarilor în aceste activități. Oricât de mari ar fi eforturile echipei de asistență, acestea nu vor duce la rezultatele dorite fără implicarea victimelor în activitățile propuse.

„Mai mult bine de atât nu poți să faci nimănui. Doar că ADPARE are de-a face cu diferite persoane, fiecare cu tăria lui de caracter, unii depășesc, alții nu. Dar din câte am văzut, sunt persoane care nu vor să depășească, rămân blocate acolo. Vor ajutor, dar nu au chestia aia, impulsul ăla, să zic, mă ajută omul, dar hai să-l ajut și eu pe el să mă ajute pe mine. Și rămân acolo. Eu am mai vorbit cu fete pe care le-am văzut aici... Dacă rămâi acolo, e greu și pentru ADPARE și pentru fată. N-au cum să te ajute pe tine, dacă tu nu vrei. Eu îți spun așa și tu zici nu ... Sunt oameni la ADPARE care încearcă să le explice că așa e mai bine și că sunt persoane care nu ar înțelege.”

„Băi, oamenii ăștia îmi oferă, dar eu nu pot să fac ceva pentru mine. Apoi, de când cu consilierea, ușor-ușor, am început să merg înainte, și începeau să-mi iasă lucruri.”

Programul de protecție și asistență

Întrucât parcursul de asistență al unei victime este construit în mod personalizat, pe baza analizei de nevoi pe care aceasta o face împreună cu managerul de caz, serviciile de asistență de care beneficiază sunt diferite. În funcție de context și durată, victimele pot beneficia de toate serviciile pe care le oferă ADPARE (menționate în partea introductivă a studiului de față) sau doar de unele dintre acestea. La fel de bine, în funcție de priorități, unele servicii considerate inițial mai puțin importante în raport cu altele, pot fi accesate într-un moment ulterior și pot contribui la rezolvarea unor probleme stringente. Evident, numărul situațiilor este egal cu numărul celor chestionați.

Cu toate acestea, din analiza răspunsurilor reiese că valorizarea unui anumit tip de asistență poate fi determinată de faptul că el răspunde unor nevoi stringente și imediate ale victimei la momentul respectiv – de pildă, asistența medicală, după cum alte tipuri de asistență au o bătaie mult mai lungă, rezultatele lor fiind vizibile la un timp viitor – precum asistența psihologică, educațională sau juridică.

Fără excepție, toate persoanele intervievate au o viziune pozitivă asupra serviciilor de asistență primite din partea ADPARE, de la asistență materială, în situații de urgență și până la „sprijin sufletesc”, „impulsul de a merge mai departe”, cum afirmă unele dintre victime.

„Eu nu mă așteptam să primesc atâta ajutor cât am primit până în prezent și cred că nu puteam să fac o treabă mai bună decât au făcut-o ei.”

„Faptul că am avut pe cineva cu care să vorbesc în mod constant despre lucrurile astea, m-a făcut efectiv să am încredere, mi-a dat putere să merg mai departe. Și sumele de bani care sunt cheltuite, sunt foarte folositoare, mai ales pentru cineva care nu își permite atât de mult, dar pentru mine cel mai mare impact l-a avut faptul că au fost efectiv aici pentru mine, de fiecare dată când am avut nevoie.”

„Ajutor am primit foarte mult, atât financiar, cât și moral, cât și ca sprijin sufletesc, sfaturi, consiliere psihologică.”

„ADPARE mi-a dat un impuls să merg mai departe, impulsul ăla de care aveam eu nevoie.”

Asistența materială/socială

În majoritatea cazurilor, respondenții vorbesc despre un „pachet” de servicii de asistență din care nu lipsesc aproape niciodată în asistența materială (asigurarea nevoilor personale prin oferirea produselor alimentare, de îngrijire și igienă personală; articole vestimentare și de încălțăminte).

„Întotdeauna când am avut nevoie, am primit bani pentru mâncare, bani pentru abonament RATB. Când a fost nevoie de doctor, ginecolog, tratamente și așa mai departe, ei m-au sprijinit cu toate.”

„Am beneficiat de asistență, apoi a fost cu bănușii care mi se dădeau săptămânal pentru mâncare și igiene, ajutor psihologic – de care chiar aveam nevoie, ajutor în căutarea unui job. Ei m-au ajutat din toate punctele de vedere.”

„La ADPARE m-au ajutat chiar din prima zi când am venit cu măicuța, mi-au dat niște bani să mă îmbrac pentru că plecasem cu ce aveam pe mine. Când am venit să mă cazez la apartament, mi-au dat bani și de alimente și de igienă. Am avut mult ajutor din partea ADPARE, mi s-a oferit foarte mult ajutor.”

„La început, într-adevăr, beneficiam mai ales de servicii materiale, locuiam într-un cămin privat, oferit de ADPARE. Nefiind angajat la momentul acela mă sprijineau și cu alimente și cu cele necesare.”

„Chiar voiam să subliniez asta, că pentru mine acest ajutor material a fost ceva incredibil, nu m-am așteptat. A fost un plus, plus, plus – plus din toate punctele de vedere.”

Trebuie spus că asistența materială este adesea extinsă pe o perioadă îndelungată și de ea beneficiază nu doar victimele, ci, în unele situații, și copiii acestora.

„ADPARE m-a sprijinit de când am născut, n-am avut pe nimeni, m-au ajutat cu de toate, cu hăinuțe, cu jucării, cu de toate. Și la ora actuală mă ajută, orice de câte ori e nevoie. Vin la fete și iau jucării, haine... e un sprijin material. Contează foarte mult, e enorm.”

„M-au ajutat foarte mult pe partea asta. Când am fost însărcinată, după ce am născut, am avut nevoie de medicamente și a venit asistentul social la mine la spital și mi-a adus medicamente. Au fost acolo mereu când am avut nevoie de ele, chiar și managerul de caz a venit la mine la spital și mi-a adus scutece și o pungă cu medicamente pentru cel mic. Am avut ajutorul lor constant, au fost mereu alături de mine.”

Asistența socială, care include diverse tipuri de servicii, inclusiv decontarea cheltuielilor de transport și de comunicație, este considerată esențială de majoritatea persoanelor intervievate, având în vedere că până la găsirea unui loc de muncă acestea se confruntă cu o situație materială precară.

„A fost mare ajutor decontarea transportului care ajunge foarte mult și nu-mi permit.”

Unii respondenți vorbesc despre ajutorul pe care l-au primit din partea echipei ADPARE pentru refacerea sau uneori chiar emiterea actelor de identitate și despre rolul pe care l-au jucat aceștia în intermedierea relației cu autoritățile emitente, în special cu Poliția.

„Am sprijinul lor, mă ajută cu tot ce am nevoie, cu tot ce-mi lipsește. M-au ajutat și cu școala, nu-mi lipsește mai nimic, acum e OK. (...) Am beneficiat și de altceva, pentru că eu când am venit aici nu aveam nici buletin, m-au ajutat să-mi fac buletinul, m-au ajutat și cu alte probleme cu Poliția.”

„Actele de identitate nu le-am avut deloc, până la 17 ani nu am avut deloc buletin, mama nu a vrut niciodată să-mi facă buletin. Certificat de naștere am avut. Dacă nu erau ei cred că abia acum, la 18 ani, aveam abia.”

Asistența rezidențială

Asistența rezidențială este una dintre primele tipuri de asistență care este acordată victimelor traficului, în special în cazul traficului extern, și vizează înainte de toate protecția victimelor și asigurarea unei medii în care acestea să se simtă în siguranță. Acest lucru este valabil și în cazul

victimelor traficate în țara de origine, mai ales atunci când revenirea acestora în familie reprezintă un risc major, familia nu le accepta sau când efectiv victimele nu au o familie care să le primească și să le acorde un sprijin minim.

De-a lungul anilor, ADPARE a acordat asistență rezidențială de scurtă sau de lungă durată unui număr foarte mare de persoane traficate atât în străinătate, cât și în țară.

O mare parte dintre cei intervievați au beneficiat sau beneficiază încă de acest tip de asistență și modul în care au perceput locuirea în aceste spații protejate a depins în foarte mare măsură de mediul din care proveneau, de relațiile de familie anterioare episodului de trafic.

Înainte de orice, centrul de primire sau locuința protejată sunt percepute ca oaze de ospitalitate, locuri care permit intimitatea, regăsirea și liniștea de care victimele au nevoie. Confortul și siguranța pe care le oferă sunt elemente care au lipsit aproape cu desăvârșire în unele cazuri și care generează reacții, răspunsuri emoționale foarte intense.

„Când am venit în țară și ne-au dus acolo în centru, în cămăruțele noastre, așa de fericită eram! Îmi plăcea camera aia că era micuță, era așa caldă, eram toate, la bucătărie nu ne lipsea nimic. A fost cel mai frumos moment. Au mai fost momente frumoase, dar simțeam că am ceva acolo...”

„Mi-a plăcut când ne-au dus acolo la cămin, aveam spațiu, aveam camerele noastre, aveam totul. La un moment dat nici nu mai voiam la mama, aș fi rămas acolo, la cămin.”

„Mă simțeam protejată, simțeam că nu-mi lipsește nimic, a fost o perioadă foarte frumoasă. O perioadă foarte frumoasă pentru că eu nu am avut perioade frumoase în viață.”

În cazul victimelor provenite din familii disfuncționale, marcate de lipsuri materiale, abuzuri și violență fizică și verbală, locuirea într-un astfel de spațiu este o adevărată descoperire, reprezintă o schimbare majoră în existența lor.

„Eu am avut o viață mai grea și când am ajuns la ADPARE încă nu-mi venea să cred că e totul așa frumos, că nu-mi lipsește nimic. Și la mama la țară dacă mă duceam, plecam pentru că tata e un bețiv, și ne-a fugărit mereu și nu mă atrăgea mare lucru.”

Apartamentul protejat înseamnă nu doar protecție, siguranță și confort; el reprezintă de asemenea un mediu în care victimele investesc emoțional și construiesc treptat relațiile de familie de care nu au avut parte înainte. Ele vorbesc cu nostalgie și emoție despre perioada în care au locuit acolo și consideră plecarea din apartament unul dintre cele mai dificile momente ale întregii perioade de asistență.

„Ulterior ne-a închiriat nouă un apartament unde stăteam mai multe fete. Ne-am angajat... dimineața mergeam la servicii, veneam, ne mai certam. Era frumos, am rămas cu amintiri frumoase, mi-aș dori să mai stau acolo, la grămadă, cu fetele. Era minunat.”

„Momentul cel mai greu a fost când am plecat din apartament, când m-am mutat la prietenul meu.”

Peste tot, furnizorii de servicii de asistență rezidențială condiționează găzduirea în centre de respectarea unui regulament interior amănunțit, iar ADPARE nu face excepție. Regulile sunt stricte în ceea ce privește normele de conviețuire, orele de ieșire și intrare, confidențialitatea unor informații legate de locația centrului și altele. Acceptarea lor presupune renunțarea la o serie de habitusuri, schimbarea unor comportamente sau adaptarea lor în funcție și de nevoile celorlalți. Este un exercițiu de conformare pe care unii dintre respondenți, conștienți de propriile puteri, au ales încă de la bun să nu îl facă; alții au renunțat la un moment dat, când limitările impuse de regulament au devenit tot mai greu de suportat.

„Am intrat atunci în casă și am văzut acel regulament – care nu este strict, dar sunt eu mai... „În această casă nu se țipă, nu se înjură, nu se trântesc.” Sunt lucruri pe care eu nu le-am depășit, țin foarte mult, trântesc foarte mult, sunt nervoasă foarte des. Nu mă pot stăpâni față de alte persoane. Sunt deja niște reguli pe care nu le pot ține. Și mai era o regulă să intri în casă de la o anumită oră. Mi se par niște reguli foarte OK, dar eu nu am putut să le țin. Nici nu am avut tăria de a le încerca, dar am zis că nu rămân în asistență în rezidențial. Că am zis că decât să creez probleme acolo, mai bine, nu. Pentru că am zis că sunt alte persoane în acel loc și decât să creez probleme acelor persoane mai bine stau eu separat.”

„M-am mutat (...) cu prietenul meu din apartamentul asociației și este oarecum mai bine din punctul acesta de vedere. Pentru că atunci când stăteam în acest apartament eram oarecum stresată din cauza programului, a regulilor pe care le aveam acolo. Nu aveam voie să aduc pe nimeni, aveam oră de intrare în casă cu care nu prea eram obișnuită, și era destul de dificil cu prietenul meu, cu prietenii...”

Uneori, datorită încălcării cu bună știință a regulilor inițial acceptate și ignorând avertismentele primite, beneficiarii au fost nevoiți să părăsească apartamentul. Dar chiar și în astfel de cazuri, ei înțeleg justetea unei măsuri de genul acesta și faptul că menirea regulamentelor este de a-i proteja.

„Cel mai dificil moment a fost când am încălcat eu cele trei avertismente. La ADPARE ai trei avertismente dacă încalci regulile. L-am încălcat pe ăla verbal, l-am încălcat pe ăla scris și a treia oară a trebuit să plec din apartament. Pot să zic că a fost cel mai greu moment pentru mine, dar eu n-am judecat ADPARE. M-am judecat pe mine foarte mult pentru că m-am regăsit iar, într-un fel, singură și mi-am găsit vina. Pentru că n-am știut să apreciez ce am. Și asta mi-a intrat foarte bine în cap, dacă ai ceva frumos, păstrează-l.”

Locuirea împreună cu altcineva, traiul în comun, implică înainte de toate interacțiune cu cei din jur; pentru unii respondenți, aceasta înseamnă o formă de sprijin emoțional, constituie un factor

de echilibrare foarte necesar, care vine în prelungirea consilierii psihologice oferite la centru. Simpla prezență fizică a unor alte persoane devine element care contribuie la depășirea traumelor.

„La apartament contează să fii înconjurată de alte persoane, pentru că dacă aș fi singură m-ar apuca gândurile, amintirile și nu ar fi OK. Să locuiesc cu altcineva e benefic pentru mine. Dacă aș fi singură poate aș începe să mă gândesc, să-mi reamintesc, așa locuind cu altcineva ai cu cine să discuți, să glumești, ai lucruri de făcut împreună.”

Activitățile de timp liber organizate de către ADPARE în afara centrului au fost considerate de către beneficiari ca o oportunitate de se cunoaște mai bine și într-un alt mediu decât cel pe care îl oferă spațiul protejat al apartamentului.

„Au fost foarte multe momente plăcute în apartament. ADPARE nu numai că ne-a ajutat cu buget pentru ce aveam noi nevoie. Dar ne-a ajutat și cu activități – de exemplu, să mergem împreună în parc, să facem un picnic, la un film. Să fim toți, o dată pe săptămână, ne organizăm, și pot să zic că e o idee foarte bună. (...) Te ajută să comunici cu oamenii cu care stai în casă. Să ieși și afară, să îți dai seama cum te-ai înțelege cu persoana aia și afară. Pentru că afară poate să aibă un altfel de comportament decât în casă. Așa mă comport și eu, în casă sunt mai comodă și am părul mai ciufulit și așa, iar afară sunt îmbrăcată mai frumos, încerc să vorbesc mai frumos, pentru că sunt înconjurată de lume și nu vreau ca lumea să mă privească urât.”

Mai mult decât atât, aceste activități, inclusiv plimbările în parc, au avut un impact foarte mare. Dincolo de aspectul ludic pe care îl implicau, ele au însemnat o adevărată descoperire, conștientizarea unei lipse resimțite acut, și au umplut un gol emoțional.

„La început mă simțeam un pic așa, pentru că mă simțeam cam mare să ne scoată cineva în parc, Dar doamna aceea avea activități cu noi, ne mai și jucam, în centru și în afara centrului. În parc ne jucam, făceam diferite activități, chiar dacă eram mai mari. Pentru mine a însemnat mult, nu ieșisem niciodată la plimbare, pe mine nu m-a dus mama în parc și mi se părea ceva foarte frumos. La mine la țară nu avut parte de așa ceva, de ieșiri, cum a fost la ADPARE. La țară mă trimiteau să merg la câmp, la sapă, nu am avut nicio păpușică, și atunci când am ajuns la ADPARE mi s-a părut că viața e frumoasă.”

Asistența medicală

Toți participanții la cercetare au beneficiat de serviciile de asistență medicală, de la investigații medicale de rutină, consultații oftalmologice și analize de sânge, până la intervenții specializate și tratament stomatologic complex, realizate în clinici private. Cei mai mulți dintre ei subliniază faptul că, fără sprijinul financiar al ADPARE, care a acoperit costurile foarte ridicate mari ale acestora, multe dintre ele nu le-ar fi fost la îndemână.

„Au fost perioade în care aduceam la decontat facturi de la analize medicale, consultații, investigații. Și dacă nu aș fi avut sprijinul ADPARE nici nu aș fi mers la consultațiile respective, pentru că nu mi-aș fi permis.”

„Analizele medicale au fost plătite de ADPARE, primul meu consult ginecologic serios a fost făcut cu ajutorul lui ADPARE, la fel a venit o fată cu mine.”

Ca urmare a violențelor suferite în perioada cât au fost traficate, sănătatea unora dintre victimele intervievate a fost grav afectată. Pentru acestea, asistența medicală, mai ales în condițiile unei situații materiale precare a familiei, a reprezentat elementul cel mai important din întregul pachet de servicii specializate de asistență oferite de ADPARE.

„M-ați ajutat foarte mult – și financiar, tot ce am avut nevoie mi-ați oferit. Fetele au mers cu mine la doctor, am aparat auditiv, am făcut toate analizele, mi-au făcut actele pentru aparat auditiv, la IML. (...) Partea medicală a fost cea mai importantă pentru mine. Recăpătarea auzului. Și mersul la doctor. A fost cel important lucru din sufletul meu.”

„Tot ce doream era să mă fac bine, să pot să merg, singura mea dorință a fost să merg, să nu stau în pat, să depind de altcineva. Nu mă gândeam că ADPARE o să mă ajute să depășesc toate cheștiile astea (...). Dar singura mea dorință, în momentul ăla, a fost ca ei să poată să mă ajute să fiu pe picioarele mele, să merg. ăsta a fost primul lucru. Și m-au ajutat.”

Până să ajungă la ADPARE, unii respondenți au primit sprijin și din partea altor furnizori de servicii de asistență. Aceștia sunt în măsură să compare calitatea și mai ales timpul scurt în care aceleași probleme medicale s-au rezolvat cu ajutorul ADPARE.

„Eu am mai avut contact până să vin la ADPARE cu alt ONG. Cei de acolo m-au ajutat, dar mai mult m-au împiedicat. Eu aveam o problemă cu dantura, trebuia să îmi pun dantura, ei tot îmi spuneau o să te ajutăm, o să facem și tot mă duceau cu vorba. La ADPARE s-au mișcat lucrurile foarte repede și în trei luni mi-au pus dantura, au găsit un doctor bun, clinică bună.”

„La ONG-ul respectiv, cu partea medicală stau un pic mai prost, pentru că nu au un buget prea mare și trebuia să te pună pe o listă și să aștepți 6-7 luni până rezolvi o problemă gratis. În

schimb, la ADPARE, am avut o problemă cu dintele și s-a rezolvat foarte repede. Partea medicală e mult mai rapidă decât la acel ONG.”

„În momentul când managerul de caz m-a sunat și mi-a spus că a rezolvat problemele cu dantura pentru mine a fost uau, pentru că nu mă așteptam. ADPARE nu bate pasul pe loc, trebuie să cumperi lucrul ăla, să faci asta, într-o perioadă scurtă, foarte repede, nu au lungit-o foarte mult.”

Asistența psihologică

Dincolo de afecțiunile fizice, de traumele și cicatricile mai mult sau mai puțin vizibile, episodul de trafic a lăsat urme adânci în mintea tuturor victimelor intervievate. Aceste urme psihice sunt înscrise în memoria acestor tinere și se dovedesc greu de șters fără intervenția unui psiholog. Și tocmai de aceea, conștiente de această dificultate, victimele conferă asistenței psihologice un loc, un rol și o semnificație speciale în cadrul serviciilor de asistență furnizate de ADPARE.

„În primul rând m-a ajutat foarte mult psihoterapia oferită de ADPARE.”

„În primul rând, vreau să pun accentul pe faptul că am beneficiat de consiliere psihologică, asta a fost un element foarte important pentru mine, pentru că dacă nu aș fi venit aici, sunt absolut sigură că nu aș fi mers în altă parte. În primul rând, nu mi-aș fi permis din punctul de vedere al banilor și, în al doilea rând, cred că nici nu aș fi avut curajul cumva să merg să cer o astfel de consiliere.”

Pentru multe dintre ele, consilierea psihologică, coroborată cu sprijinul material, a reprezentat începutul drumului către independență și regăsirea identității proprii prin înfruntarea trecutului care continuă să le bântuie.

„ADPARE mi-a oferit susținere psihică, în primul rând, și susținere financiară. Deci cam ce ar trebui să ofere un părinte.”

„Psihoterapia... sprijinul acesta psihic, emoțional a cântărit și cântărește mult mai mult decât lucrurile materiale. Pentru că fără el practic puteam să rămân dependent de serviciile oferite, materiale. Și cred că asta e un lucru bun, asta e scopul, să te ajute ca om să treci singur, să înveți singur să te descurci.”

„Ajutorul financiar a fost din partea ADPARE, dar pentru mine sprijinul psihologic a fost cel mai benefic dintre toate. Fiecare a avut un beneficiu, dar acesta a fost cel mai mare, efectiv.”

„Pe mine ADPARE m-a ajutat mai mult dintr-un alt punct de vedere – legat și de carieră și de ce urmează, mai mult psihic decât material.”

Chiar dacă unele victime au considerat inițial că nu aveau nevoie de asistență psihologică sau au fost reticente în a face apel la ea, în interviuri ele subliniază rolul hotărâtor pe care l-a jucat acest tip de servicii în evoluția lor.

„Mi-au spus de la început că se poate, dacă vreau, dar nu am vrut. La un moment dat eram foarte stresată și mi-a zis managerul de caz că poți să ne spui și să vorbești cu psihologii noștri. Și am zis da, de ce nu? E mult mai bine acum.”

„Eu eram mai retras, nu prea voiam să primesc un anumit ajutor sau nu vedeam ce oportunități am. Cam după vreun an, ca să zic așa, am făcut eu primul pas. Mă rog, știam despre psihoterapie, dar nu mă simțeam pregătit să vorbesc cu cineva, nu. Însă treptat am făcut pasul acesta. Și datorită lor m-am înscris și la o facultate, aveam sprijinul lor.”

„Eu am venit aici doar la insistențele doamnei procuror. În primă fază nu simțeam nevoia, că am chestia asta, că am nevoie să vin la un psiholog, nu voiam să accept. Și chiar am avut cea mai mare nevoie în anumite situații. Și probabil dacă nu veneam aici și nu luam legătura cu psihologul și cu cei de aici eu continuam să fiu în aceeași situație și în momentul de față. Adică și la ora actuală eram pe undeva prin Olanda sau mai știu eu pe unde.”

Pentru majoritatea respondenților, consilierea psihologică a reprezentat o adevărată piatră de încercare. Aproape fără excepție, toți amintesc faptul că primele ședințe au fost foarte încărcate emoțional. Teama de a-și spune povestea, de a vorbi despre traumele lor, de a se „deschide” în fața unui necunoscut, neîncrederea și reticenta au fost sentimentele dominante.

„Dureros a fost când a trebuit să spun toată problema de la cap la cap, ce mi s-a întâmplat, cum mi s-a întâmplat. Mi-a fost foarte dificil, nu știam cum să vorbesc, cum să explic. Pentru că nu știam. Și fiindu-mi și frică și teamă și așa nu am vorbit.”

„Prima oară mi-a fost greu pentru că nu știam cum or să interpreteze povestea mea. Și mi-era frică că o să mă judece într-un fel sau altul. Nu mai aveam încredere în cei din jurul meu.”

„La început nu m-am deschis atât de mult pentru că mi-era frică să spun anumite chestii, pentru că nu știam dacă psihologul îi va spune doamnei procuror. Mi-era că sunt într-un test continuu și mi-era frică.”

„În clipa în care am călcat în clădire și erau atâția oameni pe care nu-i cunoșteam, și faptul că a trebuit să-i povestesc psihologului, care era o necunoscută, despre ce am pățit eu, ce am eu pe suflet... ăsta a fost cu siguranță cel mai greu moment.”

Abilitatea psihologului de a câștiga încrederea victimelor, de a le explica acestora scopul consilierii psihologice și conștientizarea treptată a schimbărilor survenite în urma acesteia au făcut ca relația dintre cele două părți să treacă într-o altă etapă.

„După primele 2-3 ședințe mi-a fost OK. (...) După, am prins încredere și am înțeles mult mai bine care este de fapt procedura – psihologul mi-a explicat – și acum sunt OK.”

„Treptat am înțeles că sunt aici pentru un ajutor și nimeni nu o să judece povestea.”

„Dar, ușor-ușor, după primele ședințe, care la început erau bilunare, mi-am dat seama că starea mea emoțională nu mai e la fel de fragilă, că nu mai ajung să plâng doar dacă văd o știre legată de subiectul, evenimentul prin care eu am trecut.”

Conștientizarea efectelor benefice ale asistenței psihologice a făcut să dispară orice reticență inițială.

„Am observat că pentru a depăși un moment traumatizant sau să faci pace cu el trebuie să treci prin el, adică nu este de ajuns să-l ocolești sau să-l lași acolo. Și foarte mult m-a ajutat asociația în acest sens, și managerul de caz care mi-a sugerat că este benefic pentru mine să merg la psiholog. Ideea este că mi s-au deschis ochii cumva, că ar fi benefic pentru mine să trec peste vorbind, și nu închizându-mă în mine.”

„Acum relația dintre mine și psiholog e mai bună pentru că eu am prins siguranță și mi-am dat seama că nu e bine ce fac, că eu trebuie să mă deschid pentru ca să-mi treacă din teamă, din frică, din orice. Și psihologii de asta sunt, ca să ne ajute să trecem peste probleme. Și pe mine m-a făcut să trec peste multe, am fost împinsă de la spate fără să îmi dau seama, chiar dacă nu am fost deschisă și nu am spus adevărul în totalitate.”

„Sunt mult mai bine decât înainte, înainte nu socializam, nu vorbeam cu nimeni, nici cu copilul meu acasă.”

La fel de importantă este și înțelegerea și acceptarea de către beneficiari a faptului că psihoterapia este un proces de durată ale cărui rezultate pozitive se bazează în primul rând pe dorința lor de a comunica și a se deschide.

„În plus, a contat mult că aveam cu cine să comunic. Încă mai fac și acum psihoterapie, deci durează.”

„La psiholog durează, poate să dureze și ani, poate să dureze și luni, depinde și de tine ca persoană, să te deschizi, să vorbești, să comunici.”

Unele victime vorbesc chiar despre regretul de a nu fi început mai devreme terapia și despre dorința de a continua să primească aceste servicii.

„Cred că trebuia să încep mai devreme terapia cu psihologul.”

„Consilierea psihologică contează foarte mult pentru psihicul fiecărui beneficiar și o să rog să mai beneficiaz pentru că am văzut că mă ajută, am văzut și singură evoluția în urma terapiei.”

Dacă în unele cazuri, reticența s-a datorat unor factori de natură subiectivă, a depins de particularitățile și caracteristicile fiecărei victime, în altele ea a fost influențată, dacă nu chiar generată, de factori externi. În România, consilierea și asistența psihologică continuă să aibă în anumite medii conotații negative, fiind adesea asociate cu bolile psihice iar persoanele care apelează la serviciile psihologului sunt uneori etichetate ca deviante. Teama de a fi stigmatizate – din nou teama, din nou spectrul stigmatizării - a fost unul dintre motivele pe care unele victime au preferat să nu dezvăluie prietenilor sau rudelor faptul că participă la ședințele de terapie oferite de ADPARE.

„Mă întrebau prietenii mei, unde te duci? Și le spuneam, frate, uite, merg la un psiholog, nu le spuneam unde, doar merg la un psiholog și atât. Râdeau de mine, oooh, te duci la psiholog... În opinia lor, așa cum era și în opinia mea mai demult, înseamnă că cineva care merge la psiholog are probleme mintale. Că ei mi-au zis că de ce mă duc la psiholog, să mă duc la psihiatrie, adică mă luau și la mișto. Ei vorbesc în necunoștință de cauză, cum vorbeam și eu mult timp, pentru că nu știam, doar ce mai vedeam la TV, ce mai auzeam. Și aveam o părere greșită. Când am auzit că trebuie să merg la psiholog m-am gândit că cine merge la psiholog trebuie să aibă o problemă.”

„Am povestit despre eveniment verișoarei mele și unei prietene, însă nu au știut de partea de consiliere și despre procesul de după.”

„Mama nu știe foarte multe, știe doar așa, despre partea materială... Nu știe foarte multe și nici nu e foarte implicată.”

După cum reiese din interviuri, determinantă pentru buna funcționare a parcursului de asistență psihologică a fost relația dintre psiholog și beneficiar. În baza unor preconcepții sau lipsite de informații pertinente, unele victime asimilau psihologul unui doctor care, după ce consultă pacientul, pune un diagnostic și oferă medicamentul necesar pentru vindecarea bolii – *„Voia să mă facă să vorbesc mai mult eu, iar eu eram cumva la modul tu să-mi explici anumite chestii, să-mi spui ce se întâmplă”*; altele îl priveau cu circumspecție și teamă, *„mă gândeam că intra așa, cu bocancii...”*. Aceste considerente se schimbă însă radical atunci când victimele au înțeles că decizia de a aborda anumite subiecte le aparține, că ele sunt cele care aleg despre ce să vorbească și în ce măsură, că dețin „controlul” asupra întregului proces.

„Așteptări nu aveam, temeri, da. Pentru că era un străin în fața căruia eu urma să-mi deschid sufletul. Nu știam până în ce punct voi merge. Însă, la după prima ședință mi-am dat seama că psihologul e un om care nu mă va descoase așa, cu forța, că mă va lăsa pe mine să conduc discuția, cumva într-un mod indirect. Dar mă lăsa să decid cât de mult vreau să adâncesc conversația.”

„Ne axam nu neapărat pe eveniment, ci pe ceea ce eu simțeam legat de ce am pățit. Psihologul întotdeauna mi-a spus: ne concentrăm pe ce simți tu, tu ești aici. Tu știi mai bine ce ai pățit și cum a evoluat situația.”

„Psihologul mi-a spus că nu trebuie să spun lucrurile pe care nu pot să le spun, putem să vorbim și despre alte subiecte în afară de ceea ce mă macină pe mine; dacă vreau pot să nu spun nimic, a fost o discuție foarte OK. M-am simțit în largul meu.”

În discuțiile dintre victimă și psiholog, episodul de trafic și traumele produse de el lasă treptat loc altor subiecte; acest fapt poate fi privit atât ca o măsură a încrederii, cât și a unei evoluții pozitive a parcursului de asistență.

„Au existat foarte multe ședințe în care nici măcar tangențial nu am atins subiectul ăsta, pentru că eu când veneam aici aveam alte subiecte de discuție. Depășisem cumva momentul, nu mai simțeam nevoia să vorbesc despre lucrul ăsta. Abordam alte subiecte.”

„În momentul în care plecam de aici, plecam optimistă.”

Respondenții subliniază faptul că atitudinea și comportamentul psihologilor ADPARE a făcut adesea ca relația dintre ei să depășească cadrul strict al unei relații „profesionale” și să devină una de amicitie. Deși psihologul continuă să fie profesionistul care prin intervenția sa ajută victimele să-și reevalueze potențialul și să-și recapete încrederea în forțele proprii, el este tot mai mult simțit ca un prieten de nădejde. Ceea ce a contat foarte mult în această re poziționare au fost adesea calitățile psihologului, disponibilitatea acestuia, respectul pe care victimele au simțit că îl primesc din partea acestuia.

„Eu sunt cea mai mulțumită, nu îmi doream nici mai mult, nici mai puțin. Cea mai fericită sunt că am reușit eu, prin ședințele cu psihologul, eu, pentru că nu îmi dă sfaturi, mai face așa câte o sugestie, mai face câte un pic de interviu, jucăm roluri, mă ajută să nu mai fiu atât de agitată. (...) Cumva îmi arată calea cea bună, pe lângă mama, este și ea, care mă ascultă, pot să mă descarc, și, na, sunt fericită. Și chiar sunt OK cu ideea că e ea, chiar i-am spus, probabil dacă era altcineva... Chiar am simțit chestia asta, că este o persoană bună și pot avea încredere în ea. Și mă ajută foarte mult. Acum vin de drag aici.”

„De exemplu, psihologul – nu a existat nici măcar o dată în care să-mi spună că ea nu poate veni la o oră la care eu puteam ajunge. Uneori, nici nu-mi venea să cred. Cred că făcea unele compromisuri, pentru că îmi spunea, uite sunt în locul X până la ora respectivă, dar pot veni acolo dacă tu ajungi acolo la ora Y.”

Decizia de a începe și întrerupe consilierea psihologică aparține întotdeauna victimelor. Oportunitatea, circumstanțele și mai ales evaluarea rezultatelor sunt apanajul lor exclusiv. Unii dintre cei intervievați continuă încă ședințele de terapie, chiar după mult timp, alții au încetat.

Dar indiferent de situație, evaluările tuturor sunt întotdeauna pozitive și depind în foarte mare măsură de propria abordare a asistenței psihologice, de elementele pe care au pus ei înșiși accent pe parcurs și de evenimentele traumatice sau personajele care le-au marcat episodul de trafic.

„M-au ajutat, mi-am revenit, nu mai sunt cum eram înainte și am decis să nu mai fac. Am decis că sunt bine, nu mai am nevoie de terapie și așa și le-am spus că dacă o să mai am nevoie o să-i consult. Le-am spus că aș vrea să fac o pauză și dacă e nevoie o să mă reîntorc. Decizia a fost a mea.”

„Am plecat de aici atât de mulțumită! Am conștientizat parcursul meu, erau momente în care îi spuneam psihologului că mă gândesc cât de ușor am făcut trecerea de la o stare la alta. Și îi spuneam că n-am mai simțit asta de foarte mult timp. În momentul în care am plecat de aici am plecat mulțumită pentru că am trecut prin etapele alea vorbind despre asta, adică neînchizându-mă în mine. Și eram mulțumită pentru că viața mea a evoluat atât de mult din momentul în care eu am venit pentru prima oară aici până în momentul în care am decis să-mi iau zborul de aici.”

„Pe persoana respectivă am văzut-o chiar acum câteva săptămâni, întâmplător, pe stradă, dar nu mai simt ce simțeam când aveau loc aceste întâlniri întâmplătoare. Înainte tremuram, plângeam, nu știam încotro s-o apuc, dar acum văd că sunt stăpână pe mine. M-a ajutat imens consilierea.”

Pentru multe dintre victime, ADPARE a încetat să mai fie doar un furnizor de servicii de asistență. Relațiile foarte apropiate dintre beneficiari și membrii asociației, faptul că aceștia din urmă găsesc întotdeauna timp pentru a asculta și a sfătui, face ca uneori asistența psihologică să nu mai fie văzută ca un tip de servicii specializate, cu un început și un sfârșit bine definit.

„Nu am întrerupt-o niciodată, eu de câte ori am avut nevoie am venit la fete. Nu a fost o perioadă în care să zic că nu mai am nevoie de nimic. Nu am simțit nevoia niciodată să întrerup.”

În unele cazuri, la ședințele de consiliere psihologică au participat nu doar victimele, ci și unii membrii ai familiilor lor (cel mai adesea mama). Acest tip de consiliere a avut un rol major în crearea unui context care a vizat depășirea unor puncte sensibile în relația dintre mamă și fiică.

Din dorința de a-i proteja pe membrii familiei, unii respondenți au evitat să le povestească acestora detalii dureroase legate de trafic. Însă participând la discuțiile dintre psiholog și victimă, când aceasta găsește puterea de a vorbi deschis și pe larg despre traumele suferite, mama ajunge să afle lucruri care altfel i-ar fi rămas necunoscute.

„A aflat unele chestii pe care poate nu le spuneam acasă de frică să nu o rănesc.”

„În mare parte mama știe totul. I-am povestit mai mult pentru că am fost nevoită, unele lucruri poate că nu ar fi trebuit să le știe, pentru că i-aș fi făcut rău, dar asta e, trebuia să le știe. Și mama a venit cu mine la consiliere.”

„Cât timp eram în relație cu respectivul, am început să devin mai rece, eram mai rece în familie, nu voiam să-i rănesc, din cauza la amenințări și încercam să mă îndepărtez de ei ca să nu-i implic și pe ei, ca să nu sufere.”

La rândul ei, fiica-victimă ajunge să cunoască starea de spirit a mamei, drama pe care a trăit-o acesta ca urmare a suferințelor prin care a trecut ea însăși.

„Cât am făcut și împreună cu mami, poate nu-mi dădeam seama de unele sentimente pe care le avea mami sau fricile ei, dar aici mi-am dat seama de ele mai ca lumea. Poate pentru că făceam amândouă consilierea asta și mă simțeam mai bine pentru că vorbeam exact despre ce mi s-a întâmplat.”

„Așa am putut să stăm amândouă și să ne ascultăm una pe alta, și să o înțeleg pe ea cum s-a simțit ea cât am fost acolo. Dar și să înțeleagă ea prin ce am trecut, pentru că știu că pentru ea a fost un șoc. Și ea a aflat unele chestii, pe parcurs, pe care nu puteam să i le spun acasă drept în față, sau să le spun la altcineva. Și le-a aflat pe parcurs.”

Psihoterapia are un rol crucial în reluarea legăturilor dintre victime și membrii familiei; la rândul ei, consilierea de familie creează un cadru extrem de propice apropierei dintre aceștia.

„Datorită psihologul am reușit să reiau legătura cu tatăl meu și să mă înțeleg bine cu el. Înainte să moară. El a murit în luna iunie și eu începusem să vorbesc din nou cu el și să avem o relație foarte bună în luna mai. Datorită psihologului.”

„Așa am putut să ne luăm înapoi legătura pe care o aveam noi, de prieteni, de ne spuneam orice, fără secrete, încrederea aia pe care o aveam una în alta.”

„Dacă eu mă înțelegeam cu mama, nu zic 100%, dacă eu mă înțelegeam cu ea undeva să zicem la 50%, cu ajutorul lui ADPARE am reușit să mă înțeleg cu ea undeva la 55-60%. În realitate, procentul este mult mai mare. Diferența este relativ mică dar foarte importantă. S-a simțit.”

În acest demers, poziția și rolul psihologului cunoaște o transformare majoră – investit cu încredere de ambele părți și deținător al unor informații foarte sensibile, el nu mai este privit ca un facilitator al discuțiilor, un liant între participanții la ședința de consiliere, ci este asimilat unui membru al familiei căruia nu i se mai ascunde nimic, este „de-al nostru”.

„Ne-a ajutat să ne mai apropiem. Dacă era acasă poate încercam să facem din nou legătura, poate o făceam, dar poate nu-i spuneam chiar tot, poate evitam unele subiecte sau săream peste ceva. Și poate dacă nu era doamna psiholog, nu ar fi aflat, dar așa nu eram decât noi între noi.”

Asistența educațională

Pentru multe dintre victimele traficului, dorința de a începe sau a relua studiile și de a găsi un loc de muncă este foarte puternică. Motivația este felurită, dar de cele mai multe ori a lucra sau a studia și a găsi apoi un loc de muncă pe măsura calificării sunt privite ca atribute ale normalității, la rigoare ale integrării sau reintegrării sociale.

Asistența educațională oferită de ADPARE a căpătat forme diferite, în funcție de nevoile victimelor, de la înscrierea/reînscrierea în sistemul de învățământ, cumpărarea de rechizite, meditații și ajutor la temele pentru acasă și până la plata taxelor și a cursurilor de calificare sau recalificare profesională.

„Eu voiam foarte mult să-mi reiau școala. Din multe părți auzeam că nu există posibilitatea de a-ți relua școala și nu știam că există școală cu frecvență sau să te duci la seară. Interesându-mă și vorbind cu cei de la ADPARE s-a găsit și soluție la dorința mea. Și am rămas, pe moment, uau...se poate!”

„Și m-au ajutat în multe privințe, când am fost la școală m-au ajutat, chiar au făcut meditații cu mine.”

„Am primit ajutor și la teme. Mă ajuta un voluntar să-mi fac temele, înainte să încep la Gara de Nord școala, mă ajuta cu tabla înmulțirii.”

Pentru multe dintre victime faptul că reușesc să termine cu bine un nou an școlar înseamnă un succes personal extrem de important. Este pentru ele o măsură a încrederii în forțele proprii, o dovadă că ajung la un echilibru cu ele însele și se revoltă împotriva mediului familial și a valorilor sale. Trecerea dintr-o clasă în următoarea, finalizarea studiilor este o victorie foarte muncită, rezultatul unei lupte încununată cu o creștere a stimei de sine și un pas mare către independență.

„Am reușit să-mi termin astea patru clase, dar le-am terminat! Și la anul o termin pe-a cincea! Nu există lucru mai frumos de atât, să nu fii prost, pentru că să fii un om incult e cea mai oribilă chestie. Lumea te privește... Eu simt, de mică am simțit. Eu când mă duceam să cerșesc, lumea mă privea cu un fel de... „Ia uite-o, mă, și pe asta, dar la școală nu se duce? Uite ce proastă e, vine să cerșească!” Mă simțeam ca ultimul om și lumea nu înțelegea. Lumea fiind mama mea. Lumea era cu tradiții, cu fală, cu fată mare. Eu am avut o altă mentalitate, poate m-am născut eu greșită, într-o familie care nu era pentru mine.”

„Școala, mi-am propus să o termin – nu există lucru mai frumos decât să realizezi un pas și să știi că mai vine încă unul. Mamă, îmi vine să plâng. E cel mai frumos lucru pe care mama n-o să-l înțeleagă niciodată. Niciodată. Nu poți să schimbi o cultură, o mentalitate întreagă.”

„Uită-te la mine, am reușit și am făcut clasa a XII-a și a XIII-a, am terminat aproape prima pe seară, sunt lăudată de toți profesorii, de director! Niciunul nu se gândea că eu după 13 ani pot să fac chestia asta. Mi-a plăcut. Toți, și de școală și de la muncă, mă văd ca un model. Mi-a zis, fată, cum poți și casă, și masă și purcel? Și uite că pot, am făcut ce nu au făcut alții toată viața. Și am putut.”

În răspunsurile lor, persoanele care au beneficiat de asistența educațională în vederea continuării studiilor postliceale sau universitare insistă asupra unor aspecte diferite, dar complementare. Pe de-o parte, vorbesc despre faptul că fără asistența financiară oferită de ADPARE, care a suportat efectiv plata taxelor de școlarizare și a diverselor materiale și echipamente necesare, acest lucru ar fi fost extrem de dificil, dacă nu chiar imposibil la acel moment.

„Am primit fondurile pentru școala postliceală pe care eu nu mi-o permiteam chiar dacă aș fi lucrat în acea perioadă.”

„Intrasem cu taxă și am fost puțin dezamăgit. Mă gândeam de unde atâția bani, cum o să fac eu, și m-au sprijinit și cu lucrul acesta. Atât plata pentru primul an de facultate, cât și chiria la un cămin privat. Adică, un an de zile eu am fost asigurat casă și școală. Nu-i deloc puțin.”

„Pe plan material a fost un ajutor în sensul că mi-am cumpărat lucruri pentru facultate, un costum chirurgical, stetoscop, medicamente, lucruri... A fost un ajutor.”

Pe de alta, pe lângă partea financiară, ceea ce a contat foarte mult pentru acești beneficiari a fost că au simțit susținerea ADPARE, încrederea de care s-au bucurat din partea membrilor echipei, insistența acestora, ca să nu zicem chiar presiunea, pe care aceștia au pus-o asupra lor pentru a nu abandona.

„M-au încurajat și mi-au oferit și varianta aceasta de a face facultatea, că mă pot ajuta de fapt cu facultatea...”

„Când am auzit că pot face o facultate, de ce nu? M-au încurajat și mi-au oferit și varianta aceasta de a face facultatea, că mă pot ajuta de fapt cu facultatea... Și am dat examenul, am luat cu brio, eram foarte motivat. Simțeam că nu e așa rău, că pot să mai merg înainte, că nu s-a terminat. Dar dacă nu erau oamenii aceștia, singur nu făceam. Și ăla cred că a fost primul impuls pe care mi l-a dat ADPARE.”

„Cel mai mult mi-a plăcut că s-au pus pe mine și nu m-au lăsat să nu fac o școală, a fost ambiția lor să merg eu mai departe, să depășesc acel moment, să reușesc și să fac ceva cu viața mea.”

Dacă erau niște persoane cărora nu le păsa de victime, mă lăsau în pace, îi zic o dată, de două ori, dar ADPARE a stat pe capul meu aproape un an de zile, hai, hai.”

Cursurile de calificare reprezintă o parte consistentă a pachetului de servicii de asistență pe care ADPARE le-a oferit victimelor, iar unii dintre subiecții cercetării au beneficiat de acestea. Indiferent de cursul pe care l-au urmat, aceștia insistă asupra faptului că, deși s-au consultat întotdeauna cu echipa ADPARE, ele sunt cele care au avut ultimul cuvânt în alegerea cursului respectiv care a corespuns dorințelor și pasiunilor lor.

„Datorită cursurilor pe care le-am făcut cu ajutorul lui ADPARE am reușit să mă perfecționez în meseria de manichiuristă. Eu mi-am ales-o, am făcut acum mulți ani și am zis hai să continui. Era o pasiune de când eram mai mică și am progresat foarte mult.”

„Eu am ales cursul pentru că erau mai multe pe listă. Am ales să fac ce mi-a plăcut întotdeauna – lucrător în comerț, am făcut, am o diplomă care m-a ajutat să mă angajez mai ușor ca vânzătoare, ceea ce fac de mulți ani. Cursul a fost acoperit financiar de ADPARE, ei au plătit, ei au făcut toate demersurile necesare.”

„Asistentul social mi-a zis la un moment dat că se fac niște cursuri de calificare, că asociația trimite fetele să facă niște cursuri, să se reintegreze în societate. Și a zis: te-ar tenta? Și am zis – da. Și m-a întrebat – ce vrei? Și mi-a pus ditamai lista. Și am văzut bucătar. Și mi s-a părut interesant, că eu gătesc de la 10 ani. Și am învățat să fac mâncare, și m-am specializat și la bucătărie, la practică...”

„Cei de la ADPARE mi-au oferit un curs de pizar, am fost, l-am absolvit, mi-am luat diploma și mi-a plăcut foarte mult. Le-am spus că dacă mai sunt cursuri pe viitor, eu sunt dispusă să merg.”

„Am făcut un curs de manichiură/pedichiură. Mi se pare util pentru că am făcut ceva care mi-a captat atenția și pentru că am putut să depășesc mai repede. Și am primit și o diplomă. Puteam să mă angajez imediat după cursul acela.”

„Momentan m-am înscris la un curs de însoțitoare de zbor și dacă va fi OK probabil o să mai am un an ca să mă axez pe locul de muncă. Școala de aviație urmează să o încep în martie. Managerul de caz m-a ajutat să ajung la școala asta unde o să merg.”

Pe lângă plata diverselor cursuri de calificare, unii respondenți au fost sprijiniți de către ADPARE în găsirea unui loc de muncă sau cu echipamentele necesare începerii unei mici afaceri personale în funcție de pregătirea lor. Un loc de muncă, dincolo de stabilitatea financiară pe care o poate asigura, a reprezentat pentru aceștia, un scop în sine, un pas către normalitate, un reper al reintegrării.

„Cel mai mult le-am spus că îmi doream să muncesc și cu asta îi băteam la cap non-stop. Și răspunsul lor a fost pozitiv.”

„Am simțit că merg pe un drum normal. (...) M-am angajat și sunt pe picioarele mele. Sunt foarte fericită cu locul de muncă, așteptam de mult să încep să lucrez, îmi place ceea ce fac, am un colectiv OK, chiar e OK.”

Au fost chiar persoane pentru care, întrebate care a fost momentul cel mai satisfăcător din întreaga perioadă în care au beneficiat de asistență, au indicat fără ezitare asistența educațională și găsirea unui loc de muncă.

„Cel mai mulțumitor a fost când m-am mutat în apartament și când am început să lucrez.”

„Fără discuție când am putut să mă angajez și să mă duc la școală.”

Pentru unele dintre victime, contactul cu autoritățile publice a fost adesea intimidant și nevoia de sprijin emoțional resimțită puternic. Acestea subliniază faptul că fără medierea de către ADPARE a relațiilor cu diversele instituții, cu furnizorii de formare profesională sau angajatorii, și mai ales fără acompanierea lor în demersurile de reintegrare șansele de reușită ar fi fost mult reduse.

„Mi-a plăcut foarte mult că n-am fost singură, am fost sprijinită de persoanele care mă trimiteau.”

„A contat mult că au mers cu mine peste tot, nu știu, poate mă descurcam cumva, dar așa, cu ei, m-am simțit mai bine.”

„Referitor la muncă – nu știam că pot să o iau efectiv și de la zero. Nu vedeam căile deschise pentru această oportunitate. Prima oară când m-am dus într-un loc de muncă, m-am prezentat la interviu cu o persoană de la ADPARE, care i-a spus angajatorului ce trebuia să știe și ca urmare am fost angajată. La următorul interviu m-am prezentat singură, dar da, este un sprijin care întotdeauna care ne ajută pe unii dintre noi.”

„M-au ajutat foarte mult și pe partea aceasta, nu neapărat că mi-au dat bani, mâncare, medicamente, dar au și venit cu mine și m-au ajutat să mă descurc.”

Asistența juridică

Deși toate victimele sunt informate încă de la primele întâlniri asupra drepturilor pe care le au, inclusiv dreptul de a depune o plângere împotriva traficanților și mai ales de posibilitatea de a beneficia de asistență și consiliere juridică din partea unor avocați ai ADPARE, nu întotdeauna ele decid să apeleze la aceasta. Sau nu din primele etape ale parcursului de asistență, când mai

importante pentru ele sunt alte tipuri de servicii specializate oferite de asociație. Trebuie menționat că uneori acest refuz inițial este determinat de experiențele precedente dezamăgitoare cu unele instituții de aplicare a legii din țările de destinație, deși nu neapărat cu sistemul de justiție, și/sau de neîncrederea în sistemul judiciar românesc.

„Inițial am refuzat, aveam chestia aia de ură față de sistemul englez și față de sistemul român. De ce să mă bag în chestia asta că nu se rezolvă nimic?”

A depune plângere împotriva traficantilor și implicit a urma apoi toate procedurile penale, inclusiv confruntarea la un moment dat cu aceștia sau reprezentanții lor, este înainte de toate un act de curaj, dar și demers costisitor atât din punct de vedere financiar, cât și emoțional. Victimele care au ales să facă acest pas apreciază foarte mult asistența juridică oferită de către avocații ADPARE. Din interviuri reiese clar că, pe lângă aspectele tehnice ale reprezentării de către un avocat, un rol extrem de important l-a jucat sprijinul moral pe care l-au primit din partea acestuia și a membrilor ADPARE.

„Mi s-a oferit avocat. Și când am avut nevoie la DIICOT de avocat, ei s-au oferit pentru mine. A mers împreună cu mine la DIICOT, împreună cu un polițist, care m-au ajutat amândoi. Și avocata m-a ajutat în declarații, când nu mă descurcam, ea era lângă mine. A contat acolo ea, a contat destul de mult, în multe chestii, că s-a băgat, s-a implicat. Asta mi-a plăcut.”

„Doamna avocat de la ADPARE a preluat dumneaei cazul, a mers cu mine la poliție, m-a sfătuit, am făcut toate demersurile... înseamnă mult asta.”

„M-am simțit mai fericită așa, când am fost ultima dată la C. cu domnul avocat și mi-a spus dna. procuror că a înaintat cazul cât de cât. M-am simțit mulțumită că am văzut efortul de a se înainta cazul. Și am putut să vorbesc cu cineva și să mă lămurească cu unele chestii pe care nu le știam sau nu înțelegeam cum se face.”

„Simt că am pe cineva ca sprijin, care să mă apere, care să-mi apere drepturile, doar că e nevoie de timp.”

„Faptul că ne-au fost oferiți avocați, că cineva s-a îngrijit de noi, că cineva și-a dat interesul, faptul că din când în când o mai sunam pe managerul de caz și vorbeam despre asta sau îi spuneam ce mă neliniștește, sau ce mai primeam acasă, a fost foarte, foarte folositor pentru mine. (...) Și după ce asociația mi-a dat încredere că se poate face ceva în acest sens, numai faptul că am avut pe cineva în spate, care știam că e de partea noastră, ne ajută, e cu noi, mi-a dat încredere de a merge mai departe și de a lupta efectiv.”

Amintirea suferințelor prin care au trecut în perioada cât au fost exploatate, conștientizarea faptului că ele nu reprezintă un caz singular, că traficanții vor continua să procedeze la fel și că

alte persoane vor fi supuse acelorași umilințe, este cel mai adesea motivul pentru care victimele sunt decise să meargă până la capăt în lupta lor împotriva traficanților.

„Am spus că principalul motiv nu e răzbunarea, vreau doar ca să nu mai treacă alte fete, alte persoane, că sunt și băieți, prin ce am trecut eu.”

„Sper să se redeschidă dosarul cum s-a mai întâmplat în multe alte cazuri, sper să-i închidă, pentru că nu mi se pare corect să lași niște traficanți în libertate. Pentru că pot să distrugă viața multor persoane.”

„Eu am spus așa: vreau să plătescă pentru ce mi-a făcut mie. Eu am avut zile de la Dumnezeu și am trăit, dar poate altcineva, nu.”

„Tot ce așteptăm e să se facă dreptate. Asta așteptăm de 6 ani de zile. Și între timp poate că au pățit-o și alte fete.”

Parcursul anevoios al procesului și lentoarea cu care se desfășoară evenimentele creează adesea frustrări și accentuează sentimentul de neîncredere în justiție.

„La noi justiția bate pasul pe loc, se ocupă de lucruri mult mai... minore.”

„Legea noastră merge un pic cam încet. Tot timpul mai lipsește câte ceva, ba o dovadă, ba un martor.”

„Eram oricum dezamăgită, trecuse deja un an, eram dezamăgită de sistemul justiției din România.”

În plus, numeroasele audieri și declarații pe care trebuie să le dea în fața autorităților implică retrăirea unor aspecte extrem de dureroase ale situației de trafic, iar pericolul revictimizării devine din ce în ce mai evident.

„Am fost tot plimbați de la un procuror la altul, că s-au tot schimbat procurorii la noi, în România, ore în șir la DIICOT. Și trebuie să retrăiești și nu e ușor.”

3. Evaluarea situației actuale și planurile de viitor în raport cu istoricul de traficare

Efectele serviciilor de asistență sunt percepute în mod pozitiv de către toate persoanele participante la cercetare. Episodul de trafic a reprezentat un moment hotărâtor în existența lor, în raport de care viața lor se definește în termeni de „înainte” și „după”. De aceea, ele vorbesc

adesea despre un nou început, sau despre o intrare în normalitate. Este un proces în care redobândirea încrederii în forțele proprii și reconstrucția imaginii de sine sunt elemente asupra cărora insistă toți cei intervievați.

„Am început de la zero, după tot ce s-a întâmplat. Lucrez, o viață nouă, am luat-o de la capăt cu totul, alt prieten, alt job, doar că sunt mici lucruri care mai lipsesc și le rezolvăm pe toate.”

„Mă simt total diferit, ca și cum am spune că am luat viața de la zero, un om împlinit, cu un job normal, cu un program normal, am timp de toate lucrurile pe care vreau să mi le pun în cap.”

„Aș putea să zic o altă persoană, fără să exagerez.”

„Sunt mai încrezătoare în mine pentru că au fost persoanele care m-au sprijinit, m-au ajutat cu toții să trec peste și să îmi recapăt încrederea în mine.”

„E o viață normală, de persoană angajată, cu nemulțumiri și mulțumiri legate de job, ca toată lumea, în România zilelor noastre.”

Între prima vizită și construcția unui proiect de viață are loc o transformare progresivă a acestor victime. Toți respondenții subliniază rolul esențial pe care ADPARE l-a jucat și, în cele mai multe cazuri, continuă să-l joace în conturarea planurilor și proiectelor lor de viitor.

„Acum mă simt împlinit, oarecum, sufletește. De la un timp am început să am succes atât pe plan profesional, un loc de muncă stabil, cu facultatea la fel, din ce în ce mai bine, sentimental la fel, bine... Oarecum am o viziune plăcută față de viața mea actuală și mă simt mai încrezător.”

„Venind la ADPARE parcă a răsărit soarele, m-au ajutat, am încercat să trec peste tot, să nu mă mai gândesc la ce a fost și să văd lucrurile altfel.”

„Cel mai important este faptul că i-am cunoscut, că am stat cu ei. Și asta mă ajută. Și faptul că mă ocup de viața mea, eu fără ADPARE nu făceam nici jumate din cât am făcut.”

Pentru unele dintre victime, un element central al planurilor de viitor îl reprezintă reluarea cursurilor liceale sau universitare întrerupte din cauza episodului de trafic. Chiar dacă uneori acest demers se dovedește a fi dificil, cauzele având legătură cu situația personală a victimelor sau cu procedurile administrative, trebuie remarcat accentul pe care unii dintre respondenți îl pun pe continuarea studiilor.

„Eu eram la facultate, în ultimul an, și am abandonat. Ultimul semestru. Trebuia doar să-mi dau câteva restante și licența. Și am abandonat școala. Acum urmează să fac din nou anul trei. Adică asta ar fi în plan. Dar oricum o să termin facultatea. Măcar la fără frecvență, probabil n-o să am timp.”

„Nu m-am simțit pregătită în toamna asta să reiau facultatea și mă gândesc că de la anul. Mai aveam un an și terminam. Fetele mi-au spus de reluarea cursurilor, doar că nu m-am simțit eu pregătită.”

„Chiar anul ăsta, dar m-am trezit cam târziu, voiam să găsesc un liceu, să fac până în clasa a XII-a și să dau bacul. Dar se încheiaseră înscrierile, practic m-am trezit târziu. Oricum nu mă las.”

Procesul de reconstrucție a propriei identități și de proiectare în viitor implică înainte de toate acceptarea trecutului, în special a statutului de victimă, și revizuirea întregii experiențe traumatice a traficului. Atunci când reușesc să facă acest lucru, pentru multe dintre victime rezultatul este concretizat într-o creștere a încrederii în forțele proprii și începutul unui proces de autonomizare, de independență.

„Marea mea luptă a fost cu mine, pentru stabilitate. Nu voiam să mă rup de ADPARE, aici am simțit că sunt o nouă eu, mi-am recăpătat o parte din puterile mele.”

„De acum, chiar dacă mai târziu, în viața mea am descoperit și partea asta de independență, de adult, cu responsabilități.”

„Încerc să-mi accept greșelile (dar nu am renunțat la a fi perfecționistă). Zi de zi mă lupt cu chestiile astea, în orice fac. Îmi place să scot din mine ce-i mai bun, că doar așa consider eu că pot să merg mai departe.”

„Asta era problema mea cea mai mare pe atunci, acum am reușit să depășesc anumite temeri și să pun mai mult la spate durerile și frustrările mele, și mă bucur că mai am puțin și împlinesc un an la locul meu de muncă.”

„Total nu cred că voi putea trece vreodată. Dar important e că m-a întărit, mi-a deschis noi oportunități, să fac mai multe chestii. A fost ca o motivație, deși a fost ceva negativ, m-a transformat în bine.”

„Mă simt mult mai confortabil cu mine pentru că îmi accept situația și încerc să-i fac față și știu de ce să mă feresc.”

„Singurul lucru care mă mai doare e că nu mai sunt cum eram. Că m-am schimbat 90% și fizic și psihic și emoțional și sentimental. Singurul lucru care e bun în tot ce s-a întâmplat e că am devenit mai puternică și nu mai sunt așa încrezătoare. Înainte eram mai copilă și credeam că tot ce zboară se mănâncă. Acum am devenit mai matură, întâi stau și gândesc lucrurile și după aia le pun în practică. Întâi stau să citesc omul și după aia...”

Relația victimă-familie

Alături de consilierea și asistența oferită de ADPARE, în construcția acestor proiecte de viitor un rol foarte important îl are sprijinul și susținerea familiei. Atunci când relațiile de familie anterioare episodului de trafic erau strânse, trauma a fost resimțită foarte puternic nu doar de către victimă, ci și de cei apropiați ei. Depășirea acestui eveniment este un proiect al întregii familii, susținerea victimei este o măsură a coeziunii și participării tuturor membrilor la reintegrarea acesteia.

„Eu și ai mei am avut întotdeauna relații bune, întotdeauna am fost apropiată de ei și nu s-a schimbat cu nimic relația noastră de familie. (...) Ei m-au încurajat să vin la ADPARE.”

„Relațiile chiar s-au îmbunătățit, o să le păstrăm strânse și sigur nu o să se strice ceva. Episodul e lăsat de o parte și sigur nu va afecta.”

„În relație cu mama, tata, fratele meu toate sunt la fel, avem o relație bună, nu știu dacă s-a schimbat ceva. Și dacă s-a schimbat, s-a schimbat în și mai bine.”

„Ai mei sunt foarte mulțumiți de susținerea celor de la ADPARE și sunt foarte mulțumiți de evoluția mea de când am venit și până în prezent. Vorbesc zilnic cu ei, le povestesc ce fac, când vin aici. Mă întreabă de fiecare dată când vin de la terapie, cum a fost, dacă sunt bine, dacă mă simt bine.”

Uneori, relațiile deja tensionate dintre victimă și familie au fost accentuate de episodul de trafic, ajungându-se chiar la o ruptură totală între aceștia, mai ales dacă victimele au fost exploatare sexual, forțate să se prostitueze. Teamă ca nu cumva, chiar prin simpla asociere cu aceste tinere, deja purtătoare ale stigmatului prostituției, reputația familiei să fie „pătată”, face ca familia să le ostracizeze pur și simplu. În acest context, pentru unele dintre tinerele intervievate, diversele tipuri de asistență oferită de ADPARE, conjugată cu eforturile depuse de ele în vederea reintegrării, cu perseveranța și determinarea lor în a depăși situația critică prin care au trecut, au dus nu doar la rezultate foarte concrete în plan profesional, ci au avut și o semnificație simbolică în sensul de redobândire a unui alt statut, mai ales în raport cu familia. Relațiile fracturate se refac, se produce o îmbunătățire constantă a lor.

„Relațiile mele cu familia au fost dezbinat înainte de a fi în perioada de trafic, în perioada de trafic și mai urâte, mai ales că n-au mai vrut să mă vadă în fața ochilor. Acum că am avut ajutor de la ADPARE, și au văzut și cei din familie că am terminat un liceu și m-am apucat de altceva, suntem foarte uniți și am ajutor și din partea lor. (...) ADPARE m-a sfătuit să fac un lucru bun, să-mi termin liceul și să merg mai departe, și familia a venit după mine, ei m-au căutat pe mine, să-mi fie de ajutor.”

„Relațiile cu familia deja au început să se îmbunătățească, ei deja sunt mândri că fac această școală. Sunt mândri că am un job normal, sunt mândri că pot ieși cu ei pe stradă. Înainte nici nu voiau să audă de mine, nu voiau să iasă cu mine pe stradă, acum chiar mă caută: ajung în București, vrei să ne întâlnim, să stăm de vorbă? Au început să-mi ofere ajutor verii mei, care sunt mai mici ca mine, dar ei sunt la facultate, mi-au spus că dacă am nevoie de cărți, mă ajută, ne spui, te ajutam și noi. Deci mult mai bine, față de înainte. În timp se îmbunătățește.”

„Relația cu familia mea s-a schimbat mult. Eu am avut o copilărie foarte fericită alături de familia mea și acum avem o relație foarte bună, adică foarte deschisă. De unde înainte nu vorbeam, s-a rupt comunicarea între noi, pe măsură ce am început să le povestesc prin ce am trecut – asta după o perioadă, a trebuit să treacă un timp, a fost o tranziție – de atunci avem o relație mult mai deschisă, mai bună și mai armonioasă. Lucrurile, s-au îmbunătățit extraordinar de mult.”

Cel mai adesea, respondenții vorbesc în special despre o îmbunătățire a relațiilor cu mama.

„Acum sunt mai apropiată de mama de cum eram înainte.”

„Pe zi ce trece se îmbunătățește. Pentru că sunt eu mai deschisă cu ea, nu-i mai ascund, poate pe moment zic ei lasă, dar după o oră îi spun, uite cum e de fapt. Parcă am așa o... decât să-i spun unei prietene și să-mi dea un sfat eronat, mai bine o întreb pe mama și-mi dă ea sfatul cel bun. Acum ea are încredere în mine. (...) Înainte să se întâmple chestia asta mai ascundeam unele chestii, o mințeam foarte mult. Acum îi spun tot, absolut tot, o consider în anumite situații cea mai bună prietenă a mea. Nu o mai consider mama.”

„Relația cu mama s-a îmbunătățit – pot să port o conversație cu ea. Eu nu mă deschideam în fața mamei, nu puteam să vorbesc cu ea din cauza anumitor circumstanțe, dar între timp s-a schimbat. Și am înțeles de ce o privesc altfel. Și plus am început să merg pe drumul meu propriu și să nu depind de nimic, de frați, de surori, de ajutorul lor.”

Au existat însă și cazuri în care victimele reduc la minim legăturile cu familia sau refuză să mai ia contact cu aceasta, ba chiar uneori o exclud pur și simplu din viața lor. Motivele țin adesea de contextul familial anterior episodului de trafic, de rolul pe care l-au jucat membrii ei în traficul victimei, dar și de lipsa oricărui sprijin atunci când aceasta l-a cerut și a avut cea mai nevoie de el.

„Nu permit familiei mele să se apropie mai mult, pentru că nu vreau să mă influențeze, nu vreau să scotocească, nu vreau să-mi intre în viață. Mergem, stăm câteva ore împreună, povestim, râdem, glumim, dar atât.”

„Eu zic că e bine așa, adică să vorbim, să mâncăm, să ne ajutăm în caz de ceva, dar nu-mi place să se ajungă la modul în care să depindă cineva de ceva.”

„Nu mai am nicio legătură cu ai mei de când am plecat de acasă. Eu nu vreau să vorbesc cu ea... o să încerc să o sun, să-i spun că sunt bine și să mă lase în pace. Chiar n-am nevoie de niciun ajutor din partea ei, că atunci când am avut nevoie, n-a fost. A fost ADPARE lângă mine, care m-a ajutat să dau înainte, m-a încurajat să-mi continui școala, după foarte multe eșecuri. Pentru viitorul meu mă ajută mult mai mult ADPARE decât mama.”

„Nu mai consider că am mamă sau tată, pentru că eu când am venit aici nu aveam pe nimeni. Eu consider că părinții mei nu mai sunt. La vârsta de 12 ani am plecat de acasă și n-au vrut să mă ajute.(...) Relația e picată. Sincer, mi-am dorit foarte mult și am încercat să țin legătura cu ei, dar la un moment dat am spus că nu. Le-am cerut și eu să mă ajute, n-au vrut, și am zis că nu are niciun rost să mai vorbesc cu ei sau să mă rog de ei să mă ajute, că și așa numai rău îmi fac. (ADPARE) au fost tot timpul prezenți lângă mine, când am avut nevoie de ceva nu au spus niciodată nu.”

Rețeaua socială de suport

După cum afirmă toți participanții la cercetare, asistența oferită de ADPARE, dublată uneori de cea a familiei, a fost esențială în fiecare etapă a parcursului lor de reintegrare, de revenire la o viață mai mult sau mai puțin normală, dar oricum reconstruită în funcție de dorințele și posibilitățile lor. Pentru unii dintre ei, un rol foarte important în acest proces l-a jucat de asemenea sprijinul, cel mai adesea moral, pe care l-au primit și din partea prietenilor, colegilor sau altor persoane apropiate. Vechile legături de prietenie, dacă au existat, au fost în unele cazuri întrerupte din cauza episodului de trafic, victimele fie nemaiaivând încredere în cei din jur, fie temându-se că datorită lui pot fi marginalizate și excluse din anturajele precedente. În acest sens, a cere susținerea prietenilor a însemnat din partea victimelor un act de curaj, ele găsind puterea de a vorbi despre situația prin care au trecut și asumându-și riscurile.

„M-au ajutat foarte mult și prietenii care au fost alături de mine, și ședințele aici. Tot timpul eram respinsă în comunitate, a, uite-o pe aia care a fost plecată în G. și nu știu ce, până într-un punct când efectiv n-am mai suportat. Și mi-am strâns câțiva prieteni și le-am spus, vă rog să mă ajutați pentru că îmi distrug viața la infinit. Și au înțeles și acum suntem OK cu toții.”

„Mi-am găsit la facultate colegi mai în vârstă decât mine de care m-am atașat și păstrăm o legătură strânsă. Profesori, un profesor preot, mai ales, care e și asistent social, care m-a ajutat foarte mult. S-au creat niște conexiuni care m-au făcut să văd totul mult mai simplu – dacă îți dorești și nu ești nici singur, atunci...”

„Prietenă mea A., pe care am cunoscut-o când am intrat la liceu, mi-a fost alături constant. De fiecare dată când simțeam nevoia să vorbesc cu cineva, ea era acolo și puteam să o sun la orice oră, mă asculta, mă sfătuia într-o măsură mai mică sau mai mare.”

În unele cazuri însă, în absența unei familii sau unui cerc de prieteni care să le acorde suport material și mai ales emoțional, respondenții conferă statutul de familie echipei de consilieri ai ADPARE.

„Deci în momentul când am venit la ADPARE nu exista familie. (...) De aceea mereu am încercat să-mi găsesc o familie în oameni, cei din jur. Și aici e destul de greu cu oamenii, pentru că dacă te atașezi prea mult, nu toți sunt dispuși să-ți ofere noțiunea aceea de familie. Și văzând chestia asta, că pierd prieteni, rude, m-am focusat mai mult pe oamenii de aici din organizație, ei sunt oameni alături de mine, eu merg înainte cu studiile, jobul.”

„Familia nici nu știe unde am locuit, singurii mei prieteni au fost ADPARE, cu care am comunicat tot timpul.”

„ADPARE e ca o familie pentru mine, am nevoie de un sfat, îl cer, am nevoie de îndrumare, o primesc cu căldură, adică nu țișă nimeni la tine, își explică. Nu sunt ca cei de acasă, ei zic doar nu. ADPARE îți explică, situația e asta, se pot întâmpla lucrurile astea. Acum tu alege.”

Chiar și atunci când aceasta există, unii respondenți ajung să-i considere pe lucrătorii ADPARE ca membrii ai familiei extinse.

„Singurii mei prieteni sunt mama, tata, fratele, cumnata și nepotul și oamenii de la ADPARE. De la ei am avut sprijin, m-au înțeles și emoțional și nu mi-au reproșat.”

Trebuie subliniat că majoritatea victimelor intervievate manifestă o anumită reticență atunci când vine vorba despre legarea unor noi relații de prietenie. Unii dintre ei vorbesc despre existența unui număr foarte mic de prieteni vechi, cu care continuă să păstreze legătura și după situația de trafic, dar cel mai adesea se dovedesc circumspecți în privința legării unor noi prietenii.

„Nu vreau prieteni. Prietenii sunt ADPARE și soțul. Și părinții – mă rog, ei sunt departe. Dar restul nu.”

În acest context, în care echipa ADPARE este percepută deopotrivă ca o familie, dar și ca profesioniștii care trebuie să facă față unui spectru foarte divers de persoane, fiecare cu problemele sale specifice, foarte mulți dintre respondenți subliniază dificultatea muncii de zi cu zi a lucrătorilor ADPARE și își exprimă recunoștința pentru eforturile acestora.

„Eu îi consider mai mult decât familia mea, sunt oameni cu care am plâns, am râs, m-am enervat, am trăit lucruri frumoase, m-am bucurat și așa mai departe. Și de multe ori îmi pare

rău pentru ei și pentru permisivitatea lor. Îmi pare rău că ei poate nu pot să vorbească și trebuie să tacă și îmi pare rău că nu toată lumea rămâne cu recunoștința aia. Până la urmă, nici mă-ta, nici tac-tu nu te-au ajutat și nu au făcut chestiile astea pe care le fac niște oameni cărora, pur și simplu, nu ar trebui să le pese nici 20% cunoscându-ți caracterul.”

„Nu știu dacă aveam răbdarea pe care au avut-o ei și am descoperit cum ar trebui să fi ca să meargă lucrurile bine. Să nu dai impresia că nu te interesează de beneficiar, dar în același timp nici să-l constrângi prea mult, să-l sufoci, pentru că chestia aia îl face să se ducă mai departe de tine.”

„Sincer, nu știu dacă aș fi avut atâta răbdare să descopăr un om.”

„Serviciile sunt foarte bune și cred că au dat rezultate cu majoritatea beneficiarilor și cumva ar trebui premiați pentru ceea ce fac pentru că sunt persoane care au răbdare și sunt persoane care știu să rezolve orice problemă a oricărui beneficiar.”

Un aspect foarte interesant care reiese din analiza interviurilor și se încadrează în același registru al „recunoștinței”, este dorința unora dintre victime de a sprijini proiectele de asistență, de a ajuta în diverse forme alte persoane aflate în situații similare cu cele cu care s-au confruntat ele.

„Încă din primul an de facultate și primul an de ADPARE, îmi doream eu să fac ceva, nu știu, ca într-o familie, când ajuți un copil și copilul dorește să te răsplătească, să scoată cei mai buni din el ca să te mulțumească. Și a fost destul de dificilă chestia asta, pentru că aveam blocaje. Voiam să fac ceva, nu-mi ieșea...”

„Îmi doresc foarte mult să ajut oamenii care au fost în situații ca a mea și le este foarte greu să-și revină, să-și continue viața. Și, de ce nu, pe cei care îi cunosc, să le dau anumite sfaturi, încerc să-i ajut, să-și ia niște măsuri de siguranță.”

„După ce m-am cunoscut mai bine cu ei (ADPARE) chiar am vrut să-i ajut, când am văzut ce fete în situație nefavorabilă vin și mi-am donat jumate din haine aici. Adică am vrut să ajut, cum mă ajută ei pe mine, am vrut să ajut și eu la rândul meu alte persoane.”

Celor mai multe dintre victime le este foarte greu să vorbească despre experiența de trafic și, în mod firesc, evită pe cât posibil orice discuție despre acest subiect în afara centrului ADPARE.

„Nu pot să zic că îmi doresc să vorbesc despre asta. (...) Vorbesc despre eveniment aici, însă nu mi-aș fi dorit să mi se ceară detalii din altă parte. Sau nu mai mult decât voiam eu să dau.”

„Am vorbit cu vreo două prietene, dar tot așa, foarte puțin. Nu am simțit nevoia să detaliez sau să insist pe un subiect care să nu-mi facă plăcere.”

Cu toate acestea, în pofida faptului că rememorarea experienței de trafic nu va fi niciodată altfel decât traumatică, unele victime consideră că împărtășirea situației prin care au trecut este atât o

modalitate de a sprijini eforturile de asistență ale ADPARE, cât și un semnal de alarmă pentru victimele potențiale. Proiectată într-un orizont de timp mai apropiat sau mai îndepărtat, în funcție de contextul și starea psihică a fiecăreia din victime, relatarea mai mult sau mai puțin reticentă a propriei experiențe, cu tot avatarul ei de traume, este văzută ca o contribuție personală la acțiunile de prevenire a traficului.

„Poate că la un moment dat, da, voi povesti. Să-l dau ca un exemplu, probabil, dar când o să fiu pregătită. Și persoana aceea să înțeleagă situația.”

„În continuare nu e un subiect care să-mi fie la îndemână. O colegă de muncă mi-a povestit despre ce a pățit prietena ei și despre faptul că n-a povestit decât câtorva persoane și cumva i-am spus, uite, am simțit ce simte prietena ta și eu o sfătuiesc să facă asta. Dar n-am dat niciun detaliu. Însă am spus, uite, și eu am simțit lucrurile astea, am trăit cumva ceva din ce trăiește ea, dar nu am considerat că este cazul să povestesc. Și nici n-aș face-o decât pentru niște persoane care au trecut prin asta. Dacă aș întâlni o persoană care mi-ar spune, uite ce am pățit și uite prin ce am trecut, cred că în punctul ăla aș fi dispus să-i povestesc și eu ce am făcut, cum am acționat după și despre ajutorul pe care l-am primit și să o sfătuiesc: uite, ai putea și tu să cauți un astfel de ajutor.”

„Mi-ar place să ajut pe altcineva, să spun prin ce am trecut eu și să nu mai treacă și alte fete. Poate că alte fete puteau la un moment dat să ne ajute și ele, să ne spună experiența asta prin care au trecut ele și poate nu mai treceam și noi. Mi-ar place așa vorbesc cu unele fete și să le spun, poate nu neapărat că a fost povestea mea, dar uite ce i s-a întâmplat unei fete și să nu pățiți și voi așa dacă treceți prin așa ceva cum să vă comportați sau să reacționați. (...) Poliția comunitară mi-a spus că au mai fost fete care au depus plângere și apoi și-au retras-o. Mă gândesc că dacă fetele alea care au depus deja plângere împotriva lui și lăsau plângerea acolo, mai ales că erau două, și minore, aveam mai multe șanse să fiu crezută. Poate el nu mai ajungea să-mi facă și mie răul acela sau după mine să facă la alte fete. De aceea am și vrut să continui procesul acesta pentru că am vrut să se facă dreptate. Și să nu mai fie victime de astea.”

„Nu aș spune oricui. În schimb, aș povesti unor persoane pe care probabil le-ar ajuta să știe povestea asta. Adică dacă ar fi fete în situații dificile sau în pericol, și dacă aș ști că le-ar ajuta și ar putea să știe cum să ieși dintr-o situație din asta și le-ar fi de folos, da; aș simți altfel să le povestesc despre asta.”

Alteori victimele găsesc puterea de vorbi în mod deschis despre situația cu care s-au confruntat și se folosesc de propriile experiențe ca de un exemplu pentru a ilustra cât mai bine pericolele traficului de persoane/minori.

„Dacă sunt întrebată ce mi s-a întâmplat, povestesc fără nicio problemă. Doar când ajung la DIICOT și încep să pună niște întrebări, intră mai în profunzime acolo, sunt niște răni care

sângerează și când le atingi sângerează mai rău. Dar așa în mare pot să povestesc și nu am nicio rețineră.”

„Nu mi-e greu să vorbesc despre ce mi s-a întâmplat, ba chiar mi-e foarte ușor. În speranța că mă gândesc că dacă omul ăsta îmi spune, e ceva acolo... Mă gândesc că poate ăsta prinde ideea, acceptă, poate e mai conștient, uite un fapt concret, s-a întâmplat, deci există problema asta.”

„În anul al II-lea, la un proiect am folosit cazul meu. Și foarte ușor mi-a fost în fața unei clase să recunosc chestia asta.”

Mai mult decât atât, în urma asistenței și consilierii psihologice primite din partea ADPARE, unele victime devin ele însele transmițători ai unor cunoștințe și informații legate de gestionarea traumelor.

„Mai am o prietenă care râdea de mine prin vară și a pățit același lucru, doar că ea nu a fost trimisă în altă țară. Eu cu ea mă înțeleg cel mai bine acum și ce sfaturi am primit eu aici i le spun ei, pentru că nu merge la psiholog decât foarte rar. Dar am sfătuit-o să-și găsească un job normal. Ne ajutam una pe alta, reciproc.”

Foarte diferite din multe puncte de vedere, aceste tinere au totuși un punct de convergență – episodul de trafic. În opinia unora dintre ele, discuțiile despre situația prin care au trecut, împărtășirea experiențelor, a trăirilor ulterioare și a manierei în care reușesc să depășească evenimentul poate reprezenta o altă formă de terapie, de consolidare a încrederii de sine.

„Cred că ar fi frumos și benefic să se organizeze niște întâlniri cu beneficiarii, să se cunoască între ei. Cumva fiecare beneficiar are o poveste mai mult sau mai puțin urâtă. Și nu știu dacă ceilalți beneficiari au trecut prin ce am trecut eu, pentru că eu credeam că eu am fost cel mai grav, am trecut prin ce e cel mai rău. Și poate dacă aș asculta și alte povești aș vedea că poate n-am fost eu cea care a pățit cel mai rău. Aș trece altfel. M-ar ajuta.”

„După ce am văzut eu că, de fapt, uite prin ce am trecut și că ar trebui să fiu recunoscătoare că sunt OK. Că, Doamne ferește, uite alții trec prin experiențe și mai nasoale decât mine și că nu trebuie să judec și să fiu rea cum eram înainte și...”

„Mi-ar plăcea să socializez cu persoane care au trecut prin ce am trecut eu și așa putem să vedem alte cazuri în care fetele alea nu au mai scăpat cu viață sau li s-a întâmplat ceva mult mai rău. Mi-ar plăcea să aflu alte cazuri, pentru că așa ne dăm seama că poate am fost norocoase că am scăpat în viață, chiar dacă am scăpat cu unele sechele și traume.”

„Poate m-aș simți încrezătoare în sensul că am procedat corect în comparație cu unele fete. Că am avut șansa să fug de acolo, să fiu mai norocoasă, că am avut șansa să nu fiu expusă în străinătate, și aș mai prinde și puțin curaj, pentru că mai sunt și alte fete care au trecut prin ceva asemănător. Și să nu mai mă simt așa rușinată sau cu frica asta că sunt doar eu.”

Din interviuri reiese ca toate victimele apreciază foarte mult serviciile de care au beneficiat în funcție de nevoile și situațiile specifice cu care s-au confruntat. Înainte de toate, multe dintre ele se dovedesc surprinse de existența unor furnizori de servicii de asistență specializată pentru victimele traficului precum ADPARE. Este un aspect care trebuie subliniat întrucât ridică semne de întrebare referitoare la nivelul de informare în rândul tinerilor cu privire la fenomenul de trafic.

„La început nu prea înțelegeam așa, ce se întâmplă, nu că nu credeam, mi se părea foarte greu de crezut că mai există persoane care fac lucruri bune pentru cineva fără niciun interes. Când dai de atât de multă insensibilitate, dezumanizare, este foarte greu de crezut că mai există persoane care te ajută fără să ceară ceva de la tine.”

„Nu mi-am imaginat că ar putea să existe o astfel de instituție, după tot ce am trăit înainte.”

„A fost ceva neașteptat în sensul bun și pozitiv, adică nu mă așteptam să vin aici și să descopăr că se încearcă să se facă niște lucruri pentru mine. Am rămas uimită, într-un sens pozitiv.”

Fără excepție, toți respondenții sunt recunoscători pentru ajutorul primit, pentru protecția de care au beneficiat, dar mai ales pentru faptul că au fost ascultate și luate în considerare așa cum sunt, cu ceea ce cred, sprijinite să construiască și să își urmeze planurile, să-și îndeplinească dorințele în măsura în care acestea au depins de posibilitățile organizației.

„Mai mult de atât în cazul meu și în situația mea nu se putea. În cazul meu au făcut tot ce au putut și ce a ținut de ei, m-au ajutat enorm de mult. Mai mult decât atât n-ai ce să mai ceri. Cine ajunge la ADPARE sigur are un rezultat bun, doar să vrea persoana respectivă să fie ajutată. Și să nu mintă, să nu ascundă lucruri pentru că nu e bine nici pentru ei, nici pentru ADPARE, pentru că le încetinește lucrurile. Să spună ce s-a întâmplat și să-și asume greșeala pe care au făcut-o.”

„Nici părinții mei nu m-ar fi putut ajuta mai mult.”

„Cam ce am vrut eu, au făcut. Adică nu a fost nimic să-mi spună nu. Eu am stat de vorbă cu ei și le-am spus, dacă se poate, se poate, dacă nu, nu. Dar ei niciodată nu mi-au spus nu se poate. Asta e ideea. Eu nu cred că pot să fac asta pentru o persoană cum au făcut-o ei.”

„Niciodată nu a existat să am nevoie, o nevoie anume, și să nu primesc. Serviciile lor acoperă cam tot. Am primit până și cel mai dificil lucru – confort emoțional. Până și asta am primit. ADPARE nu numai că oferă un program, dar știe și cum să se atașeze, să schimbe în așa fel încât un om să fie mai motivat, să aibă încredere în el. Acoperă cam tot.”

„Ce s-a putut mi-au oferit, am fost conștientă că existau lucruri care nu stăteau în puterea lor să le îndeplinească până la momentul respectiv. Eu am fost mulțumită cu ceea ce mi s-a oferit. Și cu

serviciile care mi s-au oferit și mi se oferă în continuare. Pentru că trebuie să apreciem ce ni se oferă pe moment. Câteodată nu se poate rezolva totul cu partea financiară.”

Evaluarea serviciilor de asistență în vederea reintegrării victimelor și a parcursului urmat este un proces dificil atunci când se au în vedere exclusiv rezultatele obținute în materie de independență și autonomie, de găsim un loc de muncă sau de reinserție școlară, de acces la locuință sau la servicii sociale. Oricât de importante sunt acestea, ele nu pot fi considerate o măsură a „succesului” sau „insuccesului” integrării fiindcă aceasta implică aspecte mult mai greu de cuantificat, precum reconfigurarea unui spațiu personal, crearea unei structuri de sociabilitate în cadrul căreia fiecare victimă își construiește/reconstruiește propria identitate.

În funcție de experiențele anterioare și circumstanțele personale, respondenții oferă răspunsuri diferite ce sintetizează rezultatele pozitive ale parcursului de asistență, dar care toate au un numitor comun – recucerirea identității.

„Pentru mine, momentul culminant a fost când am avut puterea să nu mă mai întâlnesc cu acel om, să am puterea să fac ceva pentru mine, să conștientizez că am potențial și că mi-am lăsat niște lucruri neterminate. Și atunci, dacă am putut să le fac până într-un punct, înseamnă că și de acum încolo trebuie să le fac!”

„Sunt super mulțumită! ADPARE m-a învățat să-mi creez o personalitate, să știu să spun nu când e timpul să spun nu.”

„Cel mai mult mi-a plăcut că m-a învățat ce este bine și ce e rău. Adică să le dau la o parte și să merg în bine, nu în rău, greșit.”

Descrierea uneia dintre victimele intervievate a modului în care a perceput activitatea ADPARE în domeniul asistenței și maniera în care a beneficiat ea însăși de sprijin poate funcționa cât se poate de bine ca o concluzie generală a cercetării privind calitatea serviciilor de asistență specializată:

„Este o sarcină foarte grea și o mare responsabilitate ce aveți de făcut pentru că e foarte greu să te mulezi pe fiecare persoană în parte, să te mulezi pe ce a trăit fiecare, să știi cum să vorbești cu fiecare persoană în parte și să o asculți și să ai grijă de sensibilitatea acelei persoane, de ce a trăit. Nu aș schimba absolut nimic din ce tot mi s-a oferit până acum. Începând cu căldura cu care am fost primită și până la gestionarea situațiilor. Nu știu ce să zic. Pentru mine tot ce faceți voi este fără cuvinte. Pentru că este mai mult decât am putut să-mi imaginez vreodată că s-a făcut. Și mereu când îmi mai decontez câte ceva, mereu mă lasă fără cuvinte treaba asta: managerul de caz îmi spune mulțumesc!”

Concluzii și recomandări

Din analiza interviurilor se desprind înainte de toate o serie de observații foarte importante cu privire la o serie de factori de vulnerabilitate care amplifică riscul de trafic – nivelul de educație și situația materială a victimelor/familiei.

Cu foarte puține excepții, nivelul de școlarizare al victimelor intervievate se situează pe o plajă ce se întinde de la învățământ gimnazial (8 clase) și până la studii liceale și universitare (inclusiv master), proporția acestora din urmă fiind de aproximativ 50% în rândul respondenților. În acest context, devine dificil să facem o corelație directă între nivelul de educație și riscul de a deveni victimă a traficului.

Un nivelul de educație scăzut poate fi în continuare un factor de vulnerabilitate, însă ponderea sa s-a diminuat simțitor mai ales în condițiile în care traficanții folosesc metode mai subtile de recrutare care se bazează pe alte elemente decât lipsa de informații sau cunoștințe a victimelor.

La fel, starea materială a familiei, care a fost adesea prezentată drept un factor foarte important în dinamica fenomenului de trafic, pare să nu mai aibă același rol determinant în cazul multora dintre participanții la cercetare. Mulți dintre aceștia provin din familii care, conform propriilor afirmații, nu s-au confruntat cu probleme materiale sau financiare și care continuă să aibă un nivel de trai adesea peste medie. Nici chiar respondenții care vorbesc despre o situație materială precară în cadrul familiei, nu indică sărăcia sau nivelul scăzut al veniturilor drept factori care au amplificat riscul traficării.

Traectoria spre exploatare a victimelor intervievate a fost însă marcată în mod hotărâtor de relațiile deficitare din cadrul familiei. Cel mai mare impact asupra lor l-au avut lipsa de afectivitate și de sprijin emoțional, lipsa comunicării între victime și membrii familiei. În multe cazuri, părinții și-au făcut simțită doar prezența fizică, nefiind capabili să observe și să răspundă nevoii de afecțiune și de dialog a copiilor lor. Fragilizate astfel, unele dintre victime au căutat în afara familiei ceea ce aceasta nu le-a putut oferi din punct de vedere afectiv și au căzut mai ușor pradă traficantilor. Pentru acestea, episodul de trafic a exacerbat această stare de lucruri preexistentă iar asistența oferită de ADPARE, mai ales consilierea și asistența psihologică, a răspuns acestei nevoi uriașe. ADPARE creează sentimentul de „ACASĂ”, de siguranță, devine familia pe care și-au dorit-o.

Poziția comunității față de victimă rămâne pe mai departe un alt factor ce îngreunează reintegrarea acesteia. Lipsa de informații privind fenomenul de trafic, în general, și contextul specific în care a avut loc în cazul fiecărei victime, echivalarea traficului cu prostituția – fenomen imediat blamabil și aducător de oprobriu asupra persoanelor asociate cu aceasta – face ca la nivelul comunității, victimele să fie marginalizate și blamate, ba chiar considerate vinovate pentru ceea ce li s-a întâmplat. Teama de stigmatizare a victimelor accentuează trauma provocată

de situația de trafic și amplifică neîncrederea și suspiciunea acestora față de furnizorii de servicii specializate.

La aceasta se adaugă uneori atitudinea și comportamentul autorităților locale care intră în contact direct cu victimele traficului de persoane/minori. Instruirea în domeniul asistenței acordate victimelor a acestor specialiști pentru a crește competențele și cunoștințele în domeniu rămâne o prioritate.

Evaluarea de către victime a serviciilor de asistență specializată oferite de ADPARE trebuie văzută în raport cu concluziile studiului *„Analiza serviciilor de asistență a victimelor traficului de persoane”* (2015),⁵ coordonat de către Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane. Obiectul acestui studiu l-a reprezentat *„evaluarea sistemului național de asistență pentru victimele traficului conform Standardelor Specifice pentru Serviciile Specializate de Asistență asigurate victimelor traficului prin Hotărârea Guvernului nr. 1238/2007 și prin standardele internaționale și cele mai bune practici.”* În acest caz, grupul de respondenți a fost constituit în principal din reprezentanți ai autorităților publice la nivel central și local cu atribuții în domeniul asistenței victimelor și reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale care acordă servicii specializate.

În ceea ce privește asistența în regim rezidențial, raportul afirmă „o primă problemă identificată de cercetarea de față, cu referire la centrele de asistență a victimelor traficului de persoane, o reprezintă lipsa de <stabilitate> în timp a acestora și a serviciilor oferite. Nu putem vorbi de o asistență rezidențială propriu-zisă, care să faciliteze reintegrarea socială a victimei.”⁶

„Reprezentanți ai autorităților publice sau ai organizațiilor neguvernamentale, apreciază că asistența medicală a victimelor majore ale traficului de persoane se desfășoară cu dificultate, principalele cauze fiind lipsa calității de asigurat la sistemul asigurărilor de sănătate, uneori lipsa actelor de identitate, coroborate cu absența fondurilor destinate. (...) Accesul la servicii medicale este condiționat fie de sprijinul oferit de diverse organizații neguvernamentale, fie de rețeaua de relații informale dezvoltată la nivel local de personalul implicat în asistența victimelor.”

Mai mult decât atât, nu există prevăzut explicit accesul gratuit la o serie de analize de bază. Fie că vorbim de testarea pentru infecții cu transmitere sexuală, fie de alte afecțiuni pentru care aceste persoane pot fi grup de risc, precum tuberculoza, accesul la acestea este dificil și lipsit de continuitate.”⁷

⁵ Disponibil la <http://anitp.mai.gov.ro/p3336/>

⁶ *Ibidem*, pp. 31-32

⁷ *Ibidem* pp.33-34

„Partea de asistență psihologică a victimei poate fi acoperită pe termen scurt, însă pot apărea probleme în accesarea acestui serviciu pe o perioadă mai lungă. Motivele țin de lipsa resurselor. (...) De asemenea, în cazul evaluărilor psihologice pentru instanțe, apar dificultăți din cauza lipsei acreditărilor personalului DGASPC.”⁸

„Asistența materială (haine și încălțăminte, produse de igienă, rechizite școlare etc.) poate fi asigurată, la un nivel minimal, pe termen scurt. Dacă victima este asistată în regim rezidențial, fie că vorbim de asistarea în centre specifice traficului de persoane, sau în structuri specializate pentru alte categorii de beneficiari, îi este asigurată hrană, îmbrăcăminte și produsele de igienă. Însă, dacă victima este asistată la domiciliu, în majoritatea cazurilor, nu există fonduri pentru asigurarea acestor produse. Nu există un fond de urgență pentru victimele traficului de persoane, pe termen scurt, pot exista probleme în asigurarea asistenței materiale.”⁹

„Nu există fonduri sau servicii dedicate pentru asistarea juridică specială a victimelor traficului de persoane, cu excepția serviciilor oferite de organizațiile neguvernamentale implicate în acest domeniu. De asemenea, în majoritatea cazurilor, victimele sunt asistate în instanță de avocați din oficiu, dacă acestea sunt parte în procesul penal. Acest fapt presupune că nu este asigurată o continuitate în asistarea victimei (de același avocat) și nici nu există timp alocat pentru consilierea juridică a victimei (de către avocatul care o asistă), preliminară participării acesteia la ședința de judecată.”¹⁰

„Șansele ca victima traficului de persoane să aibă acces la cursuri de calificare sunt foarte mici, din cauza lipsei de programe destinate.”¹¹

Recomandări

Generale

1. Îmbunătățirea identificării victimelor traficului de persoane prin organizarea de sesiuni de instruire pentru forțele de ordine comunitare, cu accent pe măsurile proactive de identificare.
2. Crearea unui fond de protecție și asistență în situație de criză pentru acoperirea nevoilor imediate ale victimelor.

⁸ *Ibidem* p. 35

⁹ *Ibidem* p. 36

¹⁰ *Ibidem* p. 37

¹¹ *Idem*

3. Referirea victimelor exclusiv furnizorilor de servicii specializate de protecție și asistență a victimelor traficului de persoane.
4. Externalizarea serviciilor specializate de protecție și asistență către organizații neguvernamentale cu experiență în domeniu.
5. Alocarea bugetelor individuale de reintegrare a victimelor.
6. Realizarea unor programe de formare profesională continuă a furnizorilor de servicii guvernamentali și neguvernamentali specializați în domeniul protecție și asistenței victimelor traficului de persoane.
7. Îmbunătățirea accesului la informație oferit de către autorități victimelor traficului de persoane în privința serviciilor de protecție și asistență.
8. Diseminarea de către autoritățile competente în domeniu a bunelor practici ale organizațiilor neguvernamentale active în domeniul protecției și asistenței victimelor traficului.

Doar pentru noi - ADPARE

1. Diseminarea rezultatelor cercetării în cadrul MNIR și al Mecanismelor Transnaționale de Referire.
2. Organizarea de sesiuni de formare pentru comunitatea organizațiilor neguvernamentale implicate în protecția și asistența victimelor.
3. Organizarea unor sesiuni de analiză a activității și de formare a membrilor echipei ADPARE, specialiști, colaboratori și voluntari.
4. Reducerea gradului de dependență a victimelor față de programul de asistență și implicit reducerea timpului de asistare.
5. Realizarea de grupuri de suport pentru victime.
6. Realizarea de grupuri de suport pentru părinții sau persoanele apropiate victimelor.
7. Prezentarea rezultatelor cercetării și a recomandărilor în cadrul *Grupului de lucru pentru monitorizarea implementării măsurilor de protecție și asistență a victimelor traficului de persoane și a traficului de minori* pentru implementarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2018-2022.